

Economisch-Statistische Berichten

Witte boorden in Amerika

★

Drs. F. L. G. Slooff

De voorgestelde wijzigingen
in de Belegingswet

★

Drs J. Willems

Het Europese houtbedrijf

★

Dr A. Michielsen

Het Belgische diamantbedrijf

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 2004

WOENSDAG 9 NOVEMBER 1955

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Giro's naar alle banken en
giro-instellingen

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

HONDENPRAAT

Ook de hond komt ter sprake in Dr A. G. J. Hermans' boeiende boek „Jacht en Taal". Welke jager zal niet menig uur zoek brengen met deze unieke verzameling jacht- en jagerstermen encitaten. Niet minder dan 22 blz. worden gewijd aan de hond! Prijs fl. 27.50

Vraagt Uw boekhandelaar

uitgave van de KON. NEDERL. BOEKDR. H. A. M. ROELANTS te SCHIEDAM

HOLLANDSCHE SOCIETEIT VAN LEVENSVERZEKERINGEN N.V.

A^o 1807

LIJFRENTEN
DIRECTIEPENSIOENEN
COMPAGNONSVERZEKERINGEN
COLLECTIEVE PERSONEELVERZEKERINGEN

Amsterdam-C., Herengracht 475, Telefoon 49100
Toronto 1, 330 Bay Street

Kantoren door geheel Nederland en Canada

Abonneert U op E.-S.B.

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

Financiering van
In- en Uitvoer

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheck-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Abonnementprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

No 1977 en no 2000: f 2,—.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures" en „Beschikbare krachten" f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit; Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Witte boorden in Amerika

De categorie beroepsbeoefenaren, die in haar levensonderhoud voorziet door uitoefening van die activiteiten, welke met de verzamelnaam „white collar jobs” worden aangeduid, heeft zich in de loop der jaren van een betrekkelijk kleine tot een qua aantal en functies belangrijke groep in de Amerikaanse economie ontwikkeld. Volgens gegevens uit „The Journal of Business” is het aantal „witte boorden”-dragers toegenomen van 0,74 mln in 1870 tot ruim 16 mln in 1950, d.w.z. van nog geen 6 pCt tot meer dan 27 pCt der totale beroepsbevolking. Nevenstaande tabel doet zien, dat de absoluut en relatief grootste stijging die thans ruim 40 pCt der „witte boorden”-dragers omvat, tegen ongeveer 13 pCt in 1870. Voorts komt de belangrijke plaats, die de vrouw zich in het arbeidsproces — met name in de administratieve sector — heeft weten te verwerven, duidelijk naar voren.

Een tweetal, nauw met elkaar verbonden, verschijnselen heeft tot de toename der „white collar jobs” bijgedragen. In de eerste plaats heeft zich een verschuiving in de economische activiteit voorgedaan ten gunste van die sectoren, welke van nature een naar verhouding groot aantal „witte boorden”-dragers werkgelegenheid bieden, zoals handel, financie- en verzekeringswezen en de Overheid. Voorts heeft de groei der ondernemingen en de toegenomen ingewikkeldheid der economische betrekkingen er toe geleid, dat in vrijwel alle bedrijfstakken het aantal beoefenaren van „white collar jobs” zowel absoluut als relatief steeg. De groei der individuele onderneming had tot gevolg, dat de groei der ondernemer een groot deel der voorheen door hem zelf verrichte werkzaamheden aan een staf van kantoorpersoneel moest overdragen; de toepassing van nieuwe technieken en research, nieuwe communicatiemiddelen e.d. deden bovendien het aantal activiteiten, waarvoor „witte boorden”-dragers vereist waren, toenemen. Hetzelfde kan worden gezegd van de ontwikkeling der warenhuizen en het creëren van een eigen verkoopapparaat door grote industriële ondernemingen.

De snelle groei der „white collar”-categorie in het verleden doet de vraag rijzen, of haar aandeel in de beroepsbevolking al dan niet een verdere stijging te zien

zal geven. Het antwoord op deze vraag is o.a. afhankelijk van het feit, of zich in de toekomst een verdere verschuiving in de economische activiteit zal voltrekken. Genoemd blad is van mening dat deze verschuiving in aanzienlijk mindere mate dan voorheen zal plaatsvinden. Een verschuiving van de landbouw naar andere sectoren is n.l., aangezien de eerste nog maar 12 pCt der beroepsbevolking omvat, aan grenzen gebonden en de sectoren, die een relatief groot aantal „witte boorden”-dragers tellen, hebben, naar het zich laat aanzien, hun optimale positie in de economie als geheel bereikt.

Blijft de vraag, of het aandeel der „white collar jobs” in de afzonderlijke bedrijfstakken verder zal stijgen, in de typische „white collar”-bedrijven is de kans op interne

verschuiving, aangezien het aantal handarbeiders daar reeds gering is, klein. In die bedrijven, waar automatisering van het productieproces zal worden toegepast, zijn de vooruitzichten voor „witte boorden”-dragers gunstiger: handarbeiders zullen vermoedelijk ten dele door ingenieurs, en andere technici worden vervangen. Het is moeilijk te beoordelen of een eventuele groei der ondernemingen evenals vroeger een uitbreiding van het kantoorpersoneel tot ge-

volg zal hebben, aangezien de toepassing van elektronische en kantoor machines de vraag naar dit personeel ongunstig zal kunnen beïnvloeden. In de sector van de detailhandel ten slotte zal, naar genoemd blad meent, het toepassen van het zelfbedieningsstelsel een daling der werkgelegenheid voor winkelpersoneel ten gevolge hebben.

Al met al is er reden te veronderstellen, dat de „white collar”-sector in Amerika een hoge mate van verzadiging heeft bereikt. Het feit, dat de mogelijkheid meer onderwijs te genieten is toegenomen en waarschijnlijk in de toekomst nog groter zal worden, zal vermoedelijk het aantal gegadigden voor „white collar jobs” sterker doen stijgen dan de vraag. Voor zover de door genoemd blad aangegeven tendenties zich zullen doen gelden — m.a.w. indien de ontwikkeling van voorheen inderdaad tot een eind is gekomen — moet worden aangenomen, dat de vraag-aanbodverhouding druk zullen uitlozen op de inkomsten, die in een groot aantal witte boordenberoepen worden genoten.

Jaar	Beroepsbevolking	„Witte boorden”-dragers			
		Totaal	Kantoorpersoneel e.d.	Winkelpersoneel, vertegenwoordigers e.d.	Wetensch. gevormden, onderwijzend pers. e.d.
(aantallen in duizenden)					
1870	12.925	740	98	302	341
1910	36.720	5.515	2.016	1.800	1.698
1950	58.999	16.102 a)	7.070	4.044	4.988
(in pCt van de beroepsbevolking)					
1870	100	5,7	0,8	2,3	2,6
1910	100	15,0	5,5	4,9	4,6
1950	100	27,3	12,0	6,9	8,5
(waarvan vrouwen in pCt der betreffende aantallen)					
1870	14,8	14,8	2,0	3,7	27,6
1910	19,9	19,9	34,3	21,4	42,6
1950	27,9	27,9	62,1	34,1	39,4

a) Wenst men toezichhoudend personeel in fabrieken eveneens als „witte boorden”-personeel te beschouwen, dan dient het aantal te worden verhoogd met ca 1 mln. In het totaal zijn begrepen ruim 1,25 mln beoefenaren van vrije beroepen.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Witte boorden in Amerika	995	Surinaamse kanttekeningen, door G. C. A. Mulder, B. Sc., Ps. D.	1005
De voorgestelde wijzigingen in de Beleggingwet, door Drs F. L. G. Slooff	997	Aantekening:	
Het Europese houtbedrijf, door Drs J. Willems	1000	Het onderzoek naar de besparingen in de Verenigde Staten, door Dr J. P. Snoep	1007
Het Belgische diamantbedrijf, door Dr A. Michielsen	1002	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ..	1009

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs F. L. G. SLOOFF, De voorgestelde wijzigingen in de Belegingswet.

In Augustus jl. is bij de Tweede Kamer een ontwerp ingediend tot wijziging van de Belegingswet. Deze wet bepaalt in welke omstandigheden het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, de Ongevallen-, Invaliditeits- en Ouderdomsfondsen, de Rijkspostspaarbank en de Postcheque- en Girodienst mogen beleggen. Daarnaast geldt zij als richtsnoer voor de beleggingspolitiek van vele andere sociale fondsen en is zij van belang bij vermogensbeheer t.b.v. minderjarigen en onder curatele gestelden. Volgens de vigerende wet mogen de onder de wet vallende institutionele beleggers uitsluitend in geldwaarden beleggen. Worden de aanhangig gemaakte wijzigingen aanvaard, dan zullen voorts zijn toegestaan: op de Amsterdamse beurs genoteerde, in Nederlandse guldens luidende leningen van vreemde mogendheden of lichamen, waarin de Nederlandse Staat, tezamen met andere staten deelneemt; op de Amsterdamse beurs genoteerde aandelen en certificaten van aandelen van Nederlandse maatschappijen, en in Nederland gelegen onroerend goed. De uitbreiding der beleggingsmogelijkheden, waardoor het beginsel wordt losgelaten, dat institutionele beleggers, welke de verplichting op zich hebben genomen, in guldens uitgedrukt, vaste uitkeringen te doen, ook slechts mogen beleggen in in guldens luidende geldswaarden, is van niet te onderschatten principiële betekenis. Schr. onderwerpt de betekenis der beleggingsuitbreiding aan een beschouwing. Met name gaat hij na, of het loslaten van het equivalentieprincipe te rechtvaardigen is, in deze zin, dat het de belangen der door de wet beschermden niet in gevaar brengt. Hij besluit zijn opmerkingen met te onderstrepen, dat de uitbreiding der door de Belegingswet toegestane beleggingen tot goederenwaarden van harte dient te worden toegejuicht. Alvorens de wet echter, bezien uit het standpunt van de belangen der door haar beschermden, het praedicaat meesterstuk waardig is, zal de wetgever haar nog grondig moeten bijschaven.

Drs J. WILLEMS, Het Europese houtbedrijf.

Aan de hand van enkele onlangs gepubliceerde studies worden in dit artikel enige algemene lijnen van het Europese houtbedrijf geschetst. Het verbruik van hout, dat wordt verbrand, daalde van 50 pCt van de totale kap in 1913 tot ca 35 pCt thans. Bij het verwerkte hout namen de traditionele verwerkingsvormen, gezaagd hout en mijnstutten, relatief in betekenis af ten opzichte van de nieuwere houtproducten in de mechanische — fineer, triplex — en chemische — papier, cellulose — sfeer. Uit gegevens betreffende de eigenlijke consumptiebestemming blijkt, dat de bouwsector van overwegend belang blijft voor het houtbedrijf, maar dat de pulpsector steeds meer in betekenis toeneemt. De aankap in de O.E.E.C.-landen bedroeg in 1953 150 mln m³, waarvan 84 pCt zacht hout. Met deze aankap werd globaal 81 pCt van het totale verbruik in deze landen gedekt, tegen 65 pCt vóór de oorlog. Wat de handel betreft blijven de O.E.E.C.-landen als geheel afhankelijk van import. Behalve de handel met niet-O.E.E.C.-landen is er een zeer belangrijke onderlinge handel. De prijs van hout is ten opzichte van de prijs der meeste andere grondstoffen buitengewoon sterk gestegen. De houtaanvoer uit tropische gebieden heeft nog met vele problemen te kampen. Het zal zowel in het belang van de overzeese landen als de Europese houtgebruikers zijn hier samen naar een redelijke oplossing en verantwoorde ontwikkeling te zoeken. Wat de ontwikkeling van het Europese houtbedrijf

in 1955 betreft, wordt over het algemeen het handhaven van de vaste markt van 1954 geconstateerd. De meest opvallende verandering op de houtmarkt is het weer in groter mate op de markt verschijnen van Rusland als leverancier.

Dr A. MICHIESEN, Het Belgische diamantbedrijf.

De Belgische diamantnijverheid heroverde na de oorlog spoedig haar plaats: de meeste tijdens de oorlog gevormde centra van bewerking waren niet tegen de concurrentie bestand, terwijl Duitsland de eerste jaren na de oorlog nog niet opnieuw diamant produceerde. Thans echter heeft Duitsland ca 5.000 diamantbewerkers aan het werk en in Israël wordt hetzelfde aantal benaderd. België is blijkbaar in de verdediging gedrongen en in vakkringen wordt gevreesd, dat de Belgische diamantnijverheid hetzelfde lot zal ondergaan als de Nederlandse na de eerste wereldoorlog. Het aantrekken van nieuwe arbeidskrachten stuit op moeilijkheden: kennelijk heeft de diamantnijverheid haar aantrekkingskracht op de jeugd verloren. Tot een systematische verdedigingsactie is het in België nog niet gekomen. Schrijver behandelt een aantal mogelijkheden en plannen, die ter verdediging naar voren zijn gebracht, zoals eventuele verlenging van de arbeidsduur; de door de Algemene Diamantbewerkerbond gewenste ruimere bevoorrading met ruwe diamant; het initiatief tot het geven van vakonderricht en het plan tot vorming van een sociaal fonds. Tot slot gaat schrijver in op de huidige conjuncturele toestand van het diamantbedrijf, die niet ongunstig is, al profiteert het bedrijf niet in dezelfde mate van de hoogconjunctuur als andere bedrijfstakken.

— SOMMAIRE —

Drs F. L. G. SLOOFF, Les modifications proposées à être apportées à la loi portant sur les Placements.

Selon les dispositions du projet déposé au mois d'août à la Chambre et tendant à une modification de la loi portant sur les Placements, les possibilités de Placement d'institutions publiques tombant sous cette loi se trouveront élargies. L'auteur commente cette extension, dont selon lui, il convient de se féliciter de tout coeur.

Drs J. WILLEMS, L'industrie européenne du bois.

A l'aide de quelques études publiées récemment sont exposées dans le présent article quelques grandes lignes de l'industrie du bois dans les pays de la O.E.C.E. Sont traités successivement la consommation européenne de bois et ses composantes, la production, le commerce et le prix. Finalement l'auteur donne une idée du récent développement dans l'industrie européenne du bois.

Dr A. MICHIESEN, L'industrie diamantaire en Belgique.

A la suite de concurrence étrangère l'industrie diamantaire en Belgique a été poussée dans une position de défense et dans les milieux professionnels on exprime la crainte qu'elle ne subisse le même sort que celle de la Hollande après la première guerre mondiale. On n'est pas encore arrivé en Belgique à une action systématique de défense. L'auteur passe en revue un certain nombre de possibilités et de projets mis en avant à titre de défense, tels qu'une prolongation éventuelle de la journée de travail, l'approvisionnement plus large en diamant brut, préconisé par le Algemene Diamantbewerkerbond (Association générale des Ouvriers Diamantaires); les projets tendant à donner de l'enseignement professionnel et à la constitution d'un fonds social. Ensuite est traitée la conjoncture actuelle dans l'exploitation diamantaire.

De voorgestelde wijzigingen in de Beleggingswet

In Augustus jl. is bij de Tweede Kamer een ontwerp ingediend tot wijziging van de Beleggingswet. In deze Wet is bepaald, in welke objecten het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, de Ongevallen-, Invaliditeits- en Ouderdomsfondsen, de Rijkspostspaarbank en de Postcheque- en Girodienst mogen beleggen. Daarnaast geldt zij als richtsnoer voor de beleggingspolitiek van vele andere sociale fondsen; in een aantal gevallen is dat zelfs statutair voorgeschreven. Ten slotte is de inhoud van de Beleggingswet nog van grote betekenis voor minderjarigen en onder curatele gestelden, aangezien volgens art. 438 B.W. de voogden en volgens art. 507 B.W. de curatoren in het door hen voor de minderjarigen resp. de onder curatele gestelden beheerde vermogen wijzigingen mogen aanbrengen, zonder dat de kantonrechter hierover zijn veto kan uitspreken, mits zij zich houden aan de door de Beleggingswet in art. 5 toegestane en aan nog enige andere (o.a. spaarbankrekeningen en onroerend goed) in de betreffende wetten genoemde beleggingen.

Volgens de vigerende Beleggingswet dienen de beleggingen zich praktisch te beperken tot:

- a. liquiditeiten, zoals bijv. kas en kassiers, binnen- en buitenlandse wissels, belening op fondsen en kasgeldleningen;
- b. schuldbrieven ten laste van Nederlandse debiteuren;
- c. eerste hypotheek op in Nederland gelegen onroerend goed;
- d. $3\frac{1}{2}$ pCt preferente aandelen van de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel¹⁾.

De onder de Beleggingswet vallende institutionele beleggers mogen tot dusver derhalve uitsluitend in geldwaarden beleggen. De $3\frac{1}{2}$ pCt preferente aandelen van de Herstelbank vormen eigenlijk geen uitzondering. Zij zijn — door de dividendgarantie van de Nederlandse Staat — in feite vrijwel gelijk te stellen met een $3\frac{1}{2}$ pCt perpetuele lening.

Worden de bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakte wijzigingen in de Beleggingswet aanvaard dan zullen de volgende beleggingen eveneens toegestaan zijn:

- a. op de Amsterdamse beurs genoteerde, in Nederlandse guldens luidende leningen van vreemde mogendheden of van lichamen, waarin de Nederlandse Staat, tezamen met andere staten, deelneemt;
- b. op de Amsterdamse beurs genoteerde aandelen en certificaten van aandelen van Nederlandse maatschappijen (echter voor niet meer dan 5 pCt van het geplaatste kapitaal van de betreffende vennootschap);
- c. in Nederland gelegen onroerend goed.

Op grond van de voorgestelde wetswijzigingen zal de belegging in goederenwaarden (aandelen en onroerend goed) aan geen enkele beperking onderworpen zijn dan de onder b) genoemde. In de Memorie van Toelichting geeft de Minister echter te kennen, dat hij — na overleg met de Centrale Beleggingsraad (die door de Beleggingswet is vastgesteld met het toezicht van de Beleggingsraad) — niet is toegestaan de Beleggingsraad zijn in de Memorie van Toelichting weergegeven. De Raad denkt voorlopig uitsluitend aan kwantitatieve en niet aan kwalitatieve begrenzingen. Haar gedachten gaan uit naar de volgende voorschriften:

1. Tegenover het eigen vermogen — de vrije reserves — van alle Rijksfondsen en -instellingen mogen in onbeperkte mate aandelen en onroerend goed worden gekocht.
2. Tegenover het (op korte termijn opvraagbare!) obligo van de Rijkspostspaarbank en de Postcheque- en Girodienst mogen geen goederenwaarden komen te staan.
3. De tegenover de verplichtingen van de overige fondsen en instellingen staande activa mogen voor ten hoogste 5 pCt uit goederenwaarden bestaan.
4. Het belang bij één enkel aandeel zal niet meer mogen uitmaken dan 10 pCt van het voor „risicodragende belegging” in aanmerking komend bedrag.
5. Van één enkel aandeel zal, gerekend naar de nominale waarde, niet meer mogen worden genomen dan 5 pCt van het geplaatste kapitaal (dit is dus de enige beperking, die in het wetsontwerp is opgenomen).

De uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden, welke het ontwerp beoogt is — ook al zullen er waarschijnlijk vrij stringente kwantitatieve uitvoeringsvoorschriften komen — van niet te onderschatten *principiële* betekenis. Hierdoor wordt immers het beginsel losgelaten, dat institutionele beleggers, welke de verplichting op zich hebben genomen, in guldens luidende geldwaarden te doen, ook slechts in in guldens luidende geldwaarden mogen beleggen. Tot dusver kon voor de Rijksfondsen en -instellingen het evenwicht tussen activa en passiva alleen worden verstoord vanuit valutair oogpunt, daar de belegging in in vreemde valuta luidende schuldbrieven van *Nederlandse* debiteuren op grond van de vigerende Beleggingswet niet is uitgesloten.

Is nu het verder loslaten van het equivalentieprincipe tussen beleggingen en verplichtingen door ook belegging in goederenwaarden met hun in geld fluctuerende hoofdsommen toe te staan, te rechtvaardigen? Dat zal slechts zelden, indien dat de *belangen van de door de Wet beschermde niet in gevaar brengt*.

Voor de Postcheque- en Girodienst en voor de Rijkspostspaarbank — die in feite als een spaarinstelling voor korte termijn dient te worden beschouwd — lijkt in geen geval een reden aanwezig om tegenover de op korte termijn opvorderbare verplichtingen andere dan in *guldens* luidende geldwaarden te stellen. Op deze instellingen rust geen enkele morele plicht om te trachten de koopkracht van de tegoeden van rekeninghouders te beschermen, daar de rekeninghouders hun middelen op korte termijn kunnen terugtrekken om deze, indien zij dat gewenst achten, zelf in goederenwaarden te beleggen. Het is dan ook juist gezien, dat de Beleggingsraad tegenover de verplichtingen van deze instellingen geen goederenwaarden wil stellen.

Voor de Rijksfondsen en particuliere pensioenfondsen, die als *gedwongen*-spaarinstellingen op lange termijn beschouwd mogen worden, ligt de situatie enigszins anders. Daar de verplichtingen van deze institutionele beleggers eveneens in guldens luiden, dienen de hiertegenover staande beleggingen — wil men niet speculeren — *in principe* eveneens uit in guldens luidende geldwaarden te bestaan, maar hier kunnen zich zeer gegronde motieven voordoen om een ruimer standpunt in te nemen. Zo lijkt het in elk geval te billijken, dat men in een periode van verregaande inflatie door belegging in goederenwaarden tracht — alhoewel daartoe geen juridische ver-

¹⁾ Zie voor de volledige tekst Staatsblad 1939, no 400.

plichting bestaat — de koopkracht van pensioenen- en invaliditeitsuitkeringen op peil te houden. Door de op stapel staande, op het omslagstelsel berustende algemene ouderdomsvoorziening, waarvan de uitkeringen op basis van loonindex zullen fluctueren, is de noodzaak hiertoe wel verminderd, maar zeker niet weggenomen; vooral niet, wanneer men rekening houdt met de grove onrechtvaardigheden, welke zich speciaal voor de loonarbeiders in ruimste zin zullen kunnen voordoen, wanneer art. 60 van het ontwerp Algemene Ouderdomsverzekering, volgens hetwelk verworven pensioenrechten zonder schadevergoeding zullen kunnen worden onteigend, gehandhaafd blijft ²⁾).

Tegenover het eigen vermogen acht de Beleggingsraad de aankoop van goederenwaarden terecht verdedigbaar. Hierdoor kunnen de verplichtingen immers niet in gevaar worden gebracht, terwijl stijgende administratieve en beheerkosten zodoende enigermate zijn op te vangen.

Al is derhalve de uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden tot goederenwaarden zeer zeker aanvaardbaar, dan wil dat nog niet zeggen, dat het thans het juiste moment is om daartoe over te gaan. De meeste aandelenmarkten — ook de Amsterdamse — hebben, vergeleken met enige jaren geleden, een opvallende koersstijging achter de rug. Ondanks de met de „zwarte Maandag” van 26 September jl. ingezette reactie beweegt het algemene koersgemiddelde voor Nederlandse aandelen zich toch nog op een niveau, dat ruim twee maal zo hoog ligt als het gemiddelde voor 1953. Het rendement op verscheidene eerste klasse beleggingsaandelen ligt nog lager dan dat op overheidsobligaties, zodat uit dien hoofde — te meer daar de netto winsten door de toenemende kosten in het algemeen geen of niet meer een zo steil opgaande tendentie te zien geven als de afgelopen jaren — voor vele aandelen in de nabije toekomst een koersdaling meer gerechtvaardigd lijkt dan een koersstijging. Eén en ander neemt niet weg, dat het mij verstandig voorkomt thans reeds de gelegenheid voor belegging in goederenwaarden open te stellen. Belegging in goed gekozen onroerend goed kan trouwens met het oog op de komende huurverhogingen nog wel behoorlijke perspectieven bieden. In tijden van depressie zal het om politieke redenen veel moeilijker zijn de beoogde wetswijziging door te voeren, al is dat nu juist de meest geschikte periode om in de dan gewoonlijk in overdreven mate gedeprecieerde goederenwaarden te beleggen.

Keren wij terug tot de Memorie van Toelichting dan ontkomen wij niet aan de indruk, dat bij de opnemings van goederenwaarden onder de toegestane beleggingen meer is gelet op de behoeften van het bedrijfsleven dan op degenen, voor wie de Beleggingswet indertijd is tot stand gebracht. Er wordt immers met geen woord gerept over de voordelen, die de uitkering kan opleveren voor de onder de Wet vallende beleggers: de bescherming van hun koopkracht.

De Minister betoogt, dat het vraagstuk van de voorziening in de behoefte aan risicodragend kapitaal de wenselijkheid heeft doen gevoelen de belegging in aandelen mogelijk te maken. Hij is, van mening, dat onder de huidige omstandigheden, inhoudende een concentratie der nationale besparingen bij de institutionele beleggers, de uitsluiting van de mogelijkheid van belegging in aandelen door de Beleggingswet principieel niet in overeen-

stemming is met de eisen van een zo juist mogelijke financiering van het Nederlandse bedrijfsleven.

Momenteel mag hier te lande evenwel toch niet meer worden gesproken van schaarste aan risicodragend kapitaal. De stijging van de beurskoersen gedurende de laatste jaren demonstreert duidelijk het tegendeel. Dit neemt niet weg, dat op langere termijn gezien ook vanuit nationaal-economisch standpunt de opnemings van aandelen in het ontwerp zeer goed verdedigbaar is. Niet alleen kan de belangstelling voor aandelen — men denke slechts aan de jongste scherpe reactie ter beurze — snel verkeren, maar indien men verder in de toekomst ziet, zou — de voortdurend breder wordende stroom van institutionele besparingen in aanmerking nemend — wel eens het moment kunnen aanbreken, waarop de vraag naar vaste rentedragende waarden in geen verhouding meer zal staan tot het normale aanbod. Men mag immers aannemen, dat de afnemende tendentie in het verloop van de overheidsschuld voorlopig zal aanhouden, terwijl de eerstvolgende tijd jaarlijks *meer dan één milliard* belegging zoekende liquide middelen van de institutionele beleggers naar de kapitaalmarkt zullen toevloeien. Dat zou enerzijds een zo zware druk op het rentepeil tot gevolg kunnen hebben, dat dit beneden het niveau daalt van de rekenrente, waarmee de verplichtingen van pensioen- en andere sociale fondsen zijn berekend; anderzijds zou door een te lage rente voor schulden een zodanig scheef trekken van de kapitalisaties van vele maatschappijen in de hand kunnen worden gewerkt, dat aan leningen in verregaande mate de gevaren zouden gaan kleven, die aan risicodragende beleggingen inhaerent zijn, zonder dat de eerstgenoemde in gunstiger tijden mede profiteren van de voorspoed van het bedrijfsleven.

In het licht van dit aan onze nationaal-economische horizon dreigende gevaar is de thans beoogde uitbreiding van beleggingsmogelijkheden evenwel niet meer dan één druppel op een gloeiende plaat. Uitgaande van de in het vooruitzicht gestelde uitvoeringsvoorschriften zal waarschijnlijk slechts éénmaal één half milliard gulden voor belegging in goederenwaarden in plaats van in geldwaarden beschikbaar kunnen komen, terwijl daar jaarlijks ten hoogste enige tientallen millioenen guldens zullen bijkomen. Dit zal nauwelijks van merkbare invloed kunnen zijn op de markten voor vaste inkomsten afwerpende beleggingen. Met het oog op de in guldens luidende verplichtingen van de institutionele beleggers zal van een in betekenis zijnde mate verder gaande verruiming van de beleggingsmogelijkheden in goederenwaarden echter moeilijk verdedigbaar zijn.

De enige afdoende oplossing om *blijvend* een behoorlijk evenwicht te handhaven, zowel tussen de vraag naar en het aanbod van de verschillende soorten beleggingen, als tussen de verplichtingen en de daar tegenover staande activa van pensioenfondsen e.d. zal op den duur slechts te bereiken zijn door aan nieuwe deelnemers rechten toe te kennen, welke in koopkracht luiden in plaats van in geld ³⁾. Het is nu eenmaal onmogelijk te grote, in geld uitgedrukte vaste vorderingen te laten honoreren uit een aan fluctuaties onderhevig zijnde (nationaal) vermogen. Na wijziging van het karakter van de verplichtingen zal het pas geoorloofd zijn op grotere schaal in goederenwaarden te beleggen. Een meer gedetailleerde uitwerking van de aanbevolen oplossing zou te ver voeren buiten het kader van de thans aan de orde zijnde problemen; ik

²⁾ Zie het artikel van Mr J. L. Wansink in het Nederlands Juristenblad van 15 October jl., over het Wetsontwerp Algemene Ouderdomsverzekering en „Evolutie van de ouderdomsverzekering” van schrijver dezes in een van de volgende nummers van de Verzekeringsbode.

³⁾ Het zou dan uiteraard tevens wenselijk zijn de mogelijkheid open te stellen, dat ook de „oude” deelnemers in koopkracht uitgedrukte pensioenrechten kunnen krijgen.

moge hiervoor verwijzen naar de artikelen, die hieromtrent enige jaren geleden in „E.-S.B.” zijn verschenen ⁴⁾.

Dat bij het samenstellen van het ontwerp hoofdzakelijk is gedacht aan de kapitaalbehoeften van het Nederlandse bedrijfsleven komt mede tot uitdrukking in de uitspraak van de Minister, dat de gelden van de Rijksfondsen en -instellingen in de eerste plaats moeten dienen voor de financiering van investeringen in *Nederland*. Ik kan mij echter goed voorstellen, dat onder bepaalde omstandigheden beleggingen in andere landen de voorkeur verdienen. Onlogisch doet het, vanuit het standpunt van de beleggers gezien, ook aan, dat wel buitenlandse, doch niet *Nederlandse* obligaties in vreemde valuta verboden zijn. Vindt men belegging in vreemde valuta ongeschikt dan geldt dat evengoed als de debiteur de Nederlandse nationaliteit heeft. Vindt men buitenlandse debiteuren te gevaarlijk dan moeten *alle* buitenlandse beleggingen — ook die in guldens — gemedend worden.

Wij vragen ons voorts af of de beperkingen, dat niet meer dan 10 pCt van het voor risicodragende activa in aanmerking komend bedrag in één maatschappij mag worden belegd of dat van één maatschappij niet meer dan 5 pCt van het geplaatste kapitaal mag worden verworven, ten behoeve van de beleggers zijn opgenomen. Op het eerste gezicht lijken deze voorschriften gegrond, daar zij de risicospreiding bevorderen. Het beginsel van *risico-selectie* verdient evenwel voorrang boven risicospreiding.

Belegging in aandelen vereist een studiedienst, die in staat is een grondig onderzoek in te stellen naar de mérites van de verschillende beleggingsobjecten. Zij zal zich een zo goed mogelijk gefundeerd oordeel moeten kunnen vormen omtrent het toekomstige algemene conjunctuurverloop (waarbij ook de politiek een niet te verwaarlozen rol kan spelen), de ontwikkeling van de verschillende bedrijfstakken en de perspectieven van de afzonderlijke ondernemingen, terwijl zij daarnaast nog over voldoende psychologisch inzicht moet beschikken om zo exact mogelijk te kunnen voorzien hoe het publiek zal reageren op het aanwezige en het te verwachten feitenmateriaal. Hiervoor is uiteraard een uitgelezen — en kostbare! — staf van deskundigen nodig.

Wil men ook in onroerend goed beleggen dan zijn daarnaast bouwkundigen en een vrij groot administratief- en beheerapparaat nodig. Coöperaties voor beleggingen in onroerend goed zouden wel uitkomst kunnen brengen, maar het is de vraag of het ontwerp hiervoor voldoende speelruimte biedt.

De moeilijkheid om zelf een keuze te moeten doen uit de bedrijfstakken en ondernemingen kan men ontlopen door aandelen te kopen van beleggingmaatschappijen. Conjunctuurschommelingen daarentegen zijn op deze wijze niet in voldoende mate op te vangen, aangezien beleggingmaatschappijen om fiscale redenen (voor de inkomsten uit geldwaarden moeten zij, in tegenstelling tot voor de door hen getoucheerde dividenden, normale vennootschapsbelasting betalen) obligaties mijden. Wil men evenwel zoveel mogelijk voordeel trekken uit het voeren van een dynamische beleggingspolitiek dan behoort men niet alleen, naar gelang de conjunctuurfase, in minder of meer conjunctuurgevoelige aandelen te beleggen, maar dan moet men de verhouding tussen de geld- en de goederenwaarden op grond van de toekomstverwachtingen laten fluctueren. Bij een dergelijk beleid dient men natuurlijk tijdens een depressie gewone aan-

(Advertentie)

delen te kopen om deze zo dicht mogelijk bij de top van een hausse weer af te stoten. Dit zal tevens ten voordele van de nationale economie een matigende invloed kunnen hebben op de neiging tot extreme over- en onderwaarderingen ter beurze. In de Verenigde Staten van Amerika, waar op veel grotere schaal door institutionele beleggers in aandelen wordt belegd, is een dergelijke tendentie reeds merkbaar. In de afgelopen zomer, toen de speculanten nog op hun wildst ageerden, waren daar te lande vele institutionele beleggers het percentage geldwaarden al aan het opvoeren. Ziet men op tegen de kosten, die uiteraard gepaard gaan met het voeren van een goed gefundeerde dynamische beleggingspolitiek, dan kunnen beleggings-„coöperaties”, zoals de beleggingsdepôts met vrij beheer, waarvan op de Amsterdamse beurs participatiebewijzen zijn genoteerd, uitkomst brengen. Deze beleggingsdepôts kunnen immers, daar zij niet onder de Wet op de Vennootschapsbelasting vallen, *zonder dat dit nadelige fiscale consequenties heeft*, tijdig overschakelen van aandelen op obligaties.

Door de verruiming van de beleggingsmogelijkheden, welke in het ontwerp zijn opgesomd, zal voortaan echter in nagenoeg alle officieel genoteerde Nederlandse, in guldens luidende fondsen belegd mogen worden, behalve in... depôtfractiebewijzen en participatiebewijzen ⁵⁾.

Vanwaar deze discriminatie? Zijn bedoelde beleggingswaarden zonder meer onder tafel gevallen? Of zijn zij met opzet uit het ontwerp gelaten, omdat het Nederlandse bedrijfsleven hierdoor niet rechtstreeks — maar dan toch wél indirect — aan middelen wordt geholpen? Of is de reden geweest, dat door participatiebewijzen mede is belegd in de geweerde buitenlandse waarden? Maar dan heeft men door deze uitsluiting toch het doel gemist, aangezien vreemde beleggingen indirect evengoed te verwerven zijn via zgn. internationale aandelen, zoals Koninklijke Nederlandsche Petroleum of Philips' Gloeilampenfabrieken, via cultuuraandelen, via aandelen van in het buitenland werkende handelaarsmaatschappijen of hypotheekbanken (de obligaties van deze instellingen mogen *niet* worden gekocht; vide art. 5 lid g van de Be-

⁴⁾ Zie o.a. van Prof. Mr J. G. Koopmans „Een verstopte bron van risicodragend kapitaal” in „E.-S.B.” van 22 November 1950 en „Levensverzekering bij veranderlijke koopkracht van de geldeheid” in „E.-S.B.” van 20 Juni 1951 alsmede van Dr L. J. Smid „Levensverzekering in „Units” in „E.-S.B.” van 28 Februari 1951.

⁵⁾ Zie voor een uitvoeriger bespreking van deze beleggingsvormen Drs J. C. Brezet „Verschuivingen bij de Nederlandse investment-trusts”, „E.-S.B.” van 27 April 1955.

leggingswet) en via aandelen van beleggingsmaatschappijen. Overigens mogen de beleggingsnormen, waaraan de algemene spaarbanken van 30 October jl. af moeten voldoen, wél zo worden opgevat, dat aankoop van officieel te Amsterdam genoteerde depôtfractiebewijzen en participatiebewijzen is toegestaan, terwijl bij deze spaarinstellingen op korte termijn, tegenover de vrije reserves, ook in vreemde valuta luidende beleggingen van buitenlandse debiteuren mogen voorkomen⁶⁾.

Voor kleinere sociale fondsen, die zich — veelal statutair voorgeschreven — naar de Beleggingswet richten, doch die onmogelijk een staf van deskundigen kunnen aanstellen en voor welke zelfs de bijstand van een beleggingsadviseur te duur zal zijn, is deelneming in participatiebewijzen met vrij beheer veelal de enige verantwoorde uitweg om ook in aandelen te beleggen.

⁶⁾ Zie voor een uitvoeriger bespreking van de beleggingen van de algemene spaarbanken „De beleggingen van de spaarbanken en haar waardering” van schrijver dezes in Bank- en Effectenbedrijf van October jl.

In geen geval mag het zover komen — hetgeen op grond van de voorgestelde wijzigingen in de Beleggingswet inderdaad dreigt verwezenlijkt te worden — dat voogden en curatoren voor het door hen beheerde vermogen van minderjarigen respectievelijk van onder curatele gestelden de meest speculatieve aandelen zullen kunnen gaan kopen, zonder dat de kantonrechter preventief kan ingrijpen, maar niet voor deze groep van beschermden bij uitstek geschikte beleggingswaarden, zoals depôtfractiebewijzen en participatiebewijzen.

Wij willen onze beschouwing niet besluiten zonder te onderstrepen, dat de uitbreiding van de door de Beleggingswet toegestane beleggingen tot goederenwaarden van harte dient te worden toegejuicht. Alvorens de Wet, bezien uit het oogpunt van de belangen van de door haar beschermden, het praedicaat meesterstuk waardig is, zal de Wetgever haar echter nog grondig moeten bijschaven.

Amsterdam.

Drs F. L. G. SLOOFF.

Het Europese houtbedrijf

Hout behoort ongetwijfeld tot de oudste grondstoffen, welke door de mens worden gebruikt. Dat dit gebruik nog lang geen verleden tijd is, bewijst wel het feit dat kort na de oorlog een door de F.A.O. gesteunde publicatie verscheen onder de titel „The coming age of wood”. Meer in de praktijk moeten wij ons slechts de moeilijkheden van de na-oorlogse houtschaarste herinneren om van de betekenis van deze grondstof ook thans overtuigd te zijn. Ook internationaal heeft men er de laatste jaren ruimschoots aandacht aan geschonken: U.N.O. (E.C.E.), F.A.O., O.E.E.C. hielden zich in Timber Committees en studies met dit product (voortbrenging, handel, verbruik, prijzen) bezig. Dat hierbij nog wel eens dubbel of „concurrerend” werk werd verricht, is een euvel dat bij meer internationale activiteiten valt te constateren.

Voor ons liggen thans twee studies van de O.E.E.C. onder bovenstaande titel (The timber industry in Europe). De basisstudie verscheen eind vorig jaar als eerste van een serie „Trends in economic sectors”. De tweede geeft als aanvulling „Trends on the timber market in 1954 and prospects for 1955” en verscheen in de loop van Juli jl.

Het basiswerkje (82 blz. tekst en een 12-tal samenvattende tabellen) doet een prijzenswaardige poging om de structuur van de Europese houtmarkt te schetsen. Men zou het haast een moedige poging noemen, als men bedenkt, dat ongeveer anderhalf jaar daarvoor de grote F.A.O./E.C.E.-houtstudie „European timber trends and prospects” verscheen, welke 7 à 8 maal zoveel tekst bevat plus bijna 70 grote statistische tabellen. Het is dan ook beslist een omissie, dat in de O.E.E.C.-brochure — die in sterke mate een voorlichtend karakter draagt — niet direct op deze grote basisstudie wordt gewezen. Immers, één klein voetnootje: „See F.A.O.-studies on the various uses of timber” laat de fantasie wel erg veel speelruimte. Daarbij komt dat ongetwijfeld een groot deel van de statistische gegevens in de O.E.E.C.-studie aan de in dit opzicht baanbrekende publicaties van de F.A.O./E.C.E. moeten zijn ontleend.

Voorts zal men bij lezing opmerken, dat de O.E.E.C.-studie zich vnl. tot de landen van de organisatie beperkt, hetgeen juist voor hout aan het Europese beeld wel enigszins afbreuk doet. Een verwijzing naar de ruimere F.A.O./

E.C.E.-studie zou hier voor de belangstellende lezer zeker haar nut hebben gehad. Maar afgezien van deze publicatiefout biedt de O.E.E.C.-brochure bij de schaarste aan algemene literatuur over de houteconomie enorm veel wetenswaardigs.

In het onderstaande halen wij uit de eerste uitgave enkele markante structuurbeelden naar voren om daarna dit overzicht met een korte schets inzake de recente ontwikkeling naar aanleiding van de brochure 1955 te besluiten.

Structuur van de (West-)Europese houtmarkt.

Hoofdstuk I geeft de structurele elementen en begint bij het verbruik. Hout wordt verbrand of verwerkt. Het eerste nam sterk in betekenis af, nl. van 50 pCt van de totale kap in 1913 tot ongeveer 35 pCt thans. Maar ook bij het verwerkte hout traden verschuivingen op. Men heeft hier gezaagd hout, finer, triplex en zgn. industrieel hout (mijnstutten, papierhout, verdere cellulose en andere chemische verwerking). De traditionele verwerkingsvormen: gezaagd hout (voor de bouwerij, verpakking, dwarsliggers) en mijnstutten namen hier relatief in betekenis af ten opzichte van de nieuwere houtproducten in de mechanische (finer, triplex) en chemische (papier, cellulose) sfeer. Het reeds genoemde boek „The coming age of wood” slaat dan ook zeer bijzonder op het laatste. Alleen voor pulphout ligt het verbruik thans boven het vooroorlogse peil. In de belangrijkste houtsector: gezaagd naaldhout, lag het verbruik van de O.E.E.C.-landen bijv. in 1953 22 pCt onder dat in de periode 1935/38. Het is bekend dat zacht hout (naaldhout) veruit het belangrijkste is: in 1953 gebruikten de O.E.E.C.-landen 93 mln m³ (r=rondhoutequivalent) naaldhout tegenover 13 mln m³ r hard hout (loofhout). Naar houtcategorie waren 62 pCt zaag- en finerstammen, 9 pCt mijnstutten, 26 pCt pulphout en 3 pCt ander industrieel hout.

Over de eigenlijke consumptiebestemming geeft de O.E.E.C.-brochure geen cijfers. Ter illustratie geven wij daarom onderstaande tabel, afgeleid uit gegevens van de grote F.A.O./E.C.E.-studie.

Houtverbruik in Europa in 1950

(in pCt van totaal)

woningbouw	12½	
andere bouw a)	8½	
bouwreparatie	5	
totale bouw	26	14½
agrariſch verbruik	9½	
mijnſtutten	1	
overig mijnhout	10½	
dwarſliggers	3½	
overig transport en communicatie	3½	
meubelen en houtverwerkende industrie	7	13
verpakkingshout	8½	
verpakkingscarton en -papier	7	
papier	15½	
kunſtvezel en andere pulpproducten	9	
	4	

a) Exclusief agrariſche constructies.

De bouwerij (inclusief agrariſch verbruik) is dus met totaal ongeveer 41 pCt nog primair. Daarna komt de pulp- en papiersector met ongeveer 20 pCt, vervolgens de houtverwerkende industrie met ongeveer 13 pCt, de beide technische sectoren: mijnen met 10 à 11 pCt en verkeer met 7 pCt, en verpakkingshout met 8½ pCt. Een raming voor het verbruik in 1960 in de F.A.O.-publicatie komt (onder bepaalde voorwaarden, die hier onbesproken blijven) tot de volgende percentages: bouwerij 38 (-3), pulp- en papiersector 26 (+6), houtverwerkende industrie, transport en houtverpakking 25 (-3), mijnbouw 10 à 11 (onv.). De bouwsector blijft dus wel van overwegend belang voor het houtbedrijf, doch de pulpsector neemt steeds verder in betekenis toe.

De na-oorlogse houtschaarste met zeer sterke prijsstijging heeft in het algemeen een beperking van het verbruik door veranderde techniek en overgang op substitutieproducten in de hand gewerkt. Sommige van deze beperkingen zullen met een ruimere marktvoorziening weer verdwijnen, andere, technische verbeteringen, doen meer blijvend hun invloed gelden.

De productie in de O.E.E.C.-landen loopt zeer uiteen. Men heeft de exportlanden, zoals Zweden, Oostenrijk, Noorwegen en Portugal. Vervolgens landen met een belangrijke eigen houtkap, doch nog vrij ruime invoerbehoefden, zoals Frankrijk, Duitsland en Zwitserland. Ten slotte de vrijwel geheel van invoer afhankelijke gebieden: Engeland, Nederland en IJsland, en in iets mindere mate Denemarken, Italië, Griekenland en België/Luxemburg.

De productie is in het totaal vrij stabiel — gezien het streven om de houtkap zoveel mogelijk aan het bosbouwtechnisch maximum (jaarlijkse groei etc.) aan te passen. In 1953 bedroeg de houtkap in de O.E.E.C.-landen 150 mln m³, waarvan 84 pCt zacht hout. Met deze aankap werd globaal 81 pCt van het totale verbruik in de O.E.E.C.-landen gedekt. Vóór de oorlog kwam het zelfvoorzieningspercentage op slechts 65. Gezien deze structurele schaarste schenkt men thans in alle landen grote aandacht aan de wetenschappelijke bosbouw en houtexploitatie.

Wat de handel betreft blijven de O.E.E.C.-landen als geheel afhankelijk van import, al is deze afhankelijkheid — min of meer noodgedwongen — ten opzichte van de vóóroorlogse situatie verminderd. Globaal kunnen de volgende importpercentages 1953 en vóór de oorlog ten opzichte van het totale verbruik worden gegeven.

	1953	vóór de oorlog
zacht hout	17	34
waarvan:		
gezaagd hout	22	30
mijnhout	14	47
pulphout	7	17
hard hout	15	29

(Advertentie)

Het leidende en in het buitenland meest gelezen Duitse dag- en handelsblad is de

Frankfurter Allgemeine

ZEITUNG FÜR DEUTSCHLAND

De abonnementsprijs per kwartaal bedraagt f 21.— en een weekend-abonnement kost per halfjaar f 15.—

Voor proefnummers en bestellingen:

Van Ditmar, Postbus 262, Rotterdam

Dit betreft dus de handel met niet-O.E.E.C.-landen. Daarnaast is er een zeer belangrijke onderlinge handel. Men zie de verhoudingen voor de belangrijkste houtcategorie: gezaagd naaldhout (1953): inter-O.E.E.C.-handel ca 7½ mln m³s (s = zaaghoutequivalent), import uit Finland en Oost-Europa ca 5 mln m³s, import van het westelijk half rond ca 1½ mln m³s. De grote verandering na de oorlog was hier de verminderde import uit Oost-Europa. Tegenover de 5 mln m³s thans stonden in 1935/38 gemiddeld 12 mln m³s per jaar. Wij zullen het voor de handel bij deze summierde gegevens laten.

In het hoofdstuk over prijzen wordt er terecht op gewezen, dat hout een grondstof is waarvan de prijs naar verhouding tot de meeste andere grondstoffen buitenlandse sterk is gestegen. (De vraag kan worden gesteld, of dit niet een noodzakelijke correctie is van een relatief te laag prijspeil in de jaren vóór de oorlog). Dit is op het verbruik niet zonder invloed geweest en heeft met name de substitutieproducten in sommige gevallen een grote kans gegeven.

Een buitengewoon vruchtbare uiteenzetting geeft appendix 3 van deze uitgave over de ontwikkeling van de tropische bosbouw. Bij de handel is er in deze studie reeds op gewezen, dat de houtschaarste o.a. heeft geleid tot intensievere exploratie van de mogelijkheden van houtaanvoer uit tropische gebieden. Het betreft hier vnl. loofhout. Hier liggen zowel bij productie (kosten, transport, stabiliteit) als consumptie (marktstructuur en verbruiksgewoonten) vele problemen. Het zal zowel in het belang van de overzeese landen als de Europese houtgebruikers zijn om hier samen naar een redelijke oplossing en verantwoorde ontwikkeling te zoeken. O.a. kan men hierbij denken aan de plaatselijke industriële verwerking van het hout in de tropische gebieden. Het is zeker dat hier nog grote reserves zijn die bij de technische ontwikkeling van de houtverwerking (chemie) van beslissende betekenis zouden kunnen zijn. (In Australië heeft men de praktische verwerking van hard hout tot pulp reeds verwezenlijkt).

Ten slotte vermelden wij uit deze brochure nog de hoofdstukken over technische ontwikkeling en internationale samenwerking op dit gebied.

De recente ontwikkeling.

De recente ontwikkeling wordt behandeld in de tweede, onlangs verschenen, brochure. Het eerste deel over de gang van zaken in 1954 laten wij grotendeels buiten beschouwing. In het algemeen was de markt in 1954 veel levendiger dan in 1953, vooral in de pulphoutsector, waar productie en consumptie t.o.v. 1953 met resp. 30 pCt en 20 pCt toenamen. Prijs- en vrachttijgingen deden zich op de markt gevoelen.

Het tweede deel behandelt de vooruitzichten in 1955-1959. Men constateert over het algemeen het handhaven van de vaste markt van 1954. D.w.z. vrij goede vraag naar gezaagd hout, dwarsliggers en mijnstutten en een bijzondere activiteit in de pulphoutsector.

De meest opvallende verandering op de houtmarkt is echter het weer in groter mate op de markt verschijnen van Rusland als leverancier. Reeds in 1954 was er een vergroot aanbod uit dat land en voor 1955 is dit nog toegenomen. De O.E.E.C.-studie merkt hier op dat Russisch hout thans beschikbaar is tegen c.i.f.-prijzen die concurrerend zijn ten opzichte van vergelijkbare kwaliteiten Zweeds en Fins gezaagd hout. Uit een Scandinavische bron ¹⁾ vernemen wij hierover nog het volgende: de verkopen van de U.S.S.R. op de Westeuropese markten stegen van 125.000 standaards in 1952 tot 230.000 standaards in 1953 en 280.000 standaards in 1954; men verwacht dat deze 350.000 standaards in 1955 zullen halen. Vergeleken met 950.000 standaards voor Zweden en 750.000 voor Finland is dit nog wel bescheiden maar het mist zijn invloed toch niet op de markt. Vooral het exportpotentieel van Rusland is belangrijk. In 1954 lag de houtproductie van de U.S.S.R. naar raming 80 pCt boven het vooroorlogs peil, terwijl de export daar thans maar 2½ pCt van uitmaakt tegen ongeveer 20 pCt voor

¹⁾ Norges Handels og Sjøfartstidende.

ook sterk toegenomen, maar het moet toch niet onmogelijk worden geacht dat Rusland de export voorrang boven het binnenlands verbruik zou geven. Het behoeft geen betoog dat een dergelijke ontwikkeling het aspect van de Europese houtmarkt sterk zou kunnen veranderen.

Wat hard hout betreft wordt een stijgende aanvoer uit tropische landen, waar het houtbedrijf zich snel ontwikkelt, verwacht. Op de pulphoutmarkt blijft zeer grote vraag bestaan, doch men probeert de prijzen zo stabiel mogelijk te houden.

Wij schetsten in het bovenstaande slechts enkele zeer algemene lijnen van het Europese houtbedrijf, zoals deze grotendeels uit de O.E.E.C.-studies naar voren komen. Het spreekt haast vanzelf, dat bij een zo gevarieerd artikel als hout de situatie op bepaalde deelmarkten vrij sterk van het algemene beeld kan afwijken. En zelfs het algemene beeld kan zich vrij plotseling wijzigen. De productie is een vrij stabiele factor en hier treden slechts zeer geleidelijkaan wijzigingen op: eeuwig zingen de bossen! Het verbruik is uiterst conjunctuurgevoelig (bouwerij) en ook technisch kunnen hier grote veranderingen optreden. Maar het meest wisselvallig kunnen handel en prijzen zich ontwikkelen, vooral ook in Europa met zijn gevarieerde marktstructuur.

Rotterdam.

J. WILLEMS.

Het Belgische diamantbedrijf

Betekenis van het bedrijf.

De betekenis van de diamantnijverheid voor de Belgische economie kan men o.a. bepalen in verband met het arbeidspotentieel en de uitvoer. Het aantal diamantbewerkers bedraagt ongeveer 12.000 tegenover een totale loontrekkende bevolking van 1.862.000. Dit is dus betrekkelijk weinig; er zijn verschillende fabrieken die meer volk aan het werk stellen dan de gehele diamantnijverheid in het Antwerpse. Zelfs in de Kempen, waar verder het diamantbedrijf geconcentreerd is — andere centra zijn van gering belang —, heeft dit bedrijf geen overheersende positie, al heeft het toch meer betekenis voor het welvaren van deze streek dan in de Antwerpse agglomeratie.

De uitvoer van geslepen diamant bedroeg in 1954 bijv. 666.000 caraat voor een waarde van ca fr. 3,22 mrd, waarbij natuurlijk de niet aangegeven uitvoer, die zeker het vermelden waard is, zou moeten worden gevoegd. Daartegenover beliep de totale uitvoer uit België in 1954 ongeveer fr. 115 mrd.

De grondstof wordt ingevoerd en grotendeels in Engelse ponden betaald; de uitvoer wordt voor veel meer dan de helft in dollars betaald. Het deviezenoverschot is groter dan uit de officiële statistieken blijkt, wegens de „zwarte” uitvoer. In perioden dat de koers van het pond op de vrije markt laag is, wordt relatief veel ruw diamant binnengesmokkeld; in perioden dat de dollar koers hoog ligt op de vrije markt t.o.v. de frank wordt geslepen diamant vaak buitengebracht zonder aangifte. De zichten van ruw diamant bij het Syndicaat te Londen moeten natuurlijk steeds officieel betaald worden.

In 1951-1952 was er zelfs officieel een deficit (meer invoer dan uitvoer) op de post diamant in de Belgische handelsbalans. Sedertdien bestaat een wettelijke verplichting elke transactie van niet-gezette diamant, ook in

het binnenland, aan te geven bij een contrôle-organisme, met daaraan gepaard de verplichte periodische stockaangifte, zoals zulks tijdens de bezetting opgelegd werd en na de bevrijding, omgevormd, nog was blijven bestaan.

Op dit ogenblik heeft deze reglementering geen zin meer vanuit het oogpunt der deviezenpositie; zij wordt hoofdzakelijk gehandhaafd om zoveel mogelijk ruw diamant in het binnenland te behouden om er bewerkt te worden.

Structurele problemen.

Deze laatste bemerking wijst er op, dat de Belgische diamantnijverheid structurele moeilijkheden doormaakt. Zij duidt immers aan, dat zij meer ruw diamant zou kunnen bewerken met het voorhanden arbeidspotentieel, doch dat andere centra er een hogere prijs voor kunnen bieden.

Na de jongste wereldoorlog heroverde de Belgische diamantnijverheid spoedig haar plaats, mede dank zij de zeer interessante prijzen, waartegen het Londens Syndicaat ruw diamant ter beschikking stelde. De meeste tijdens de oorlog gevormde centra van diamantbewerking bleken niet bestand tegen deze concurrentie, terwijl Duitsland de eerste jaren nog niet opnieuw diamant fabriceerde. Langzaam maar zeker breidde echter Palestina (thans Israël) zijn diamantnijverheid uit; de bedoeling was dit land de plaats van Duitsland te doen innemen, en dit laatste dus te beletten zijn diamantindustrie her op te richten.

Op het huidige ogenblik stellen we echter vast, dat Duitsland opnieuw bij de 5.000 diamantbewerkers aan het werk heeft en dat in Israël hetzelfde cijfer benaderd wordt. Het is duidelijk, dat België van deze toestand de nadelige gevolgen moest dragen, zodat het aantal diamantbewerkers er terugliep van meer dan 25.000 vóór

de oorlog tot bij benadering 15.000 thans (medewerkende bazen inbegrepen), waarvan regelmatig enkele duizenden werkloos. Te vermelden is verder, dat in de Verenigde Staten thans ook meer geslepen wordt dan vóór de oorlog, o.a. een deel kleiner goed en grove stenen van mindere kwaliteit.

Naar schatting doet het arbeidspotentieel zich als volgt voor:

België	15.000
Israël	4.500
Duitsland	5.000
Nederland	1.300
Frankrijk	500
Overige	3.500

In totaal betekent zulks een vermindering van ongeveer 5.000 man tegenover de vooroorlogse tijd, een vermindering die moeilijk te verklaren is door een verlaging van het verbruik, doch veeleer terug te voeren is op een verhoogde productiviteit van de arbeiders.

België is blijkbaar in de verdediging verdrongen en vakmiddens opperen de vrees, dat de diamantnijverheid hier hetzelfde lot zal beschoren krijgen als in Nederland na de eerste wereldoorlog.

België's aandeel in de invoer van geslepen diamant in de Verenigde Staten is sterk teruggelopen ¹⁾. Volgende tabel toont zulks duidelijk aan:

Invoer van geslepen diamant in de Verenigde Staten.

	1935		1938		1945		1949		1952		1954	
	in 1.000 ct	pCt	in 1.000 dollar	pCt	in 1.000 ct	pCt	in 1.000 dollar	pCt	in 1.000 ct	pCt	in 1.000 dollar	pCt
Totaal	331	100	15.530	100	331	100	17.017	100	363	100	64.019	100
België	234	70	11.033	71	278	84	13.870	81	91	25	14.460	22
Nederland .	94	28	4.320	27	50	15	2.902	17	2,6	0,71	521	0,8
Z.-Afrika .	0,156	0,4	12	0,07	0,591	0,17	66	0,38	46	12	10.721	16
Israël	—	—	—	—	—	—	—	—	106	92	17.685	27
Duitsland .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	enkele caraat				enkele caraat							
	4	70	1	284	0,6	18	4	18	4	1.364	2	100
	335	100	41.428	100	438	100	52.672	100	595	100	62.758	100
	159	47	19.582	47	187	42	22.956	43	334	56	34.940	55
	25	7	3.202	7	34	7,7	4.237	8	26	4,4	2.973	4,7
	12	8.405	20	54	12	10.735	20	46	7,7	8.057	12,8	
	20	5.402	13	128	29	10.017	19	137	23	11.620	18,5	

De scherpe concurrentie en een teveel aan diamantbewerkers (over de wereld genomen) heeft natuurlijk een drukking op de lonen doen ontstaan, die voor gevolg had, dat in het diamantbedrijf de lonen op een niveau gedaald zijn, zo laag als nooit tevoren, tenzij misschien in enkele jaren van crisis ²⁾. Zulks heeft vanzelfsprekend ernstiger gevolgen in een land met hoge levensstandaard en harde munt.

De aanwerving van nieuwe krachten is er door in gevaar gebracht. De gemiddelde leeftijd der diamantbewerkers ligt momenteel in België abnormaal hoog. In Groot-Antwerpen waren in 1953 48,9 pCt 55 jaar of ouder, en 23 pCt 60 jaar of ouder. Slechts 19,1 pCt was jonger dan 40 jaar en 4,4 pCt minder dan 25 jaar. In de Kempen is de toestand niet zo catastrofaal, doch ook daar voelt men een tekort aan jonge krachten.

Deze nijverheid heeft blijkbaar haar aantrekkingskracht op de jeugd verloren. Zulks is niet alleen op de lage lonen terug te voeren, vermits het tekort aan jonge elementen zich vooral in het Antwerpse doet gevoelen, waar o.a. bij de grofslijpers nog niet te onderschatten lonen verdiend worden. Zou hier het feit geen rol spelen, dat de moderne jeugd liever beroepen kiest, waar zij zonder leertijd onmiddellijk geld kan verdienen, daar waar in een bedrijf, dat een hoge vaardigheid van de arbeiders verlangt, het een hele tijd duurt eer men goede

(Advertentie)

ALMELO *Centrum voor*
Industrievestiging in Twente
Tel. 05490-5361

lonen krijgt? In elk geval is het een teken van verzwakking, dat de nijverheid zich niet kan aanpassen aan deze houding van de jeugd.

Verdediging: arbeidsduur.

Men tracht zich te verdedigen, zo goed men kan, doch tot een systematische actie kwam men nog niet. De Nederlandse Regering heeft de diamantnijverheid trachten te helpen door het opleggen van een verlengde arbeidsduur (van 40 tot 42,5 uur). De Belgische patroons oordeelden deze verlenging onvoldoende om eenzelfde eis te stellen, daar zulks sociale onrust zou verwekt hebben. Doch het is duidelijk, dat men ook hier tot maatregelen zou overgaan, moest in Nederland de werkweek bijv. tot 45 uur verlengd worden.

Ruwprobleem.

Voorals de Algemene Diamantbewerdersbond (A.D.B.), van socialistische strekking) legt de nadruk op het ruw-

probleem tot redding van de Belgische diamantnijverheid. Men vraagt van de Londense centrale verkooporganisatie een ruimere bevoorrading in ruw en vooral van betere en meer geschikte kwaliteiten ruw, die tevens meer rechtstreeks aan fabrikanten dienden geleverd te worden, waarbij de zichten of dozen beter aangepast aan de behoeften van elk personeel zouden moeten zijn. Vooral dit jaar werden ernstige pogingen in die zin aangewend langs de Belgische Regering, daar de contracten tussen de Diamond Corporation en de Congolese diamantmaatschappijen voor vijf jaar moesten hernieuwd worden, en deze contracten moeten door de Minister van Koloniën goedgekeurd worden. Men meent recht te hebben op een gunstiger behandeling wegens de dominerende positie van Belgisch Congo als producent van ruwe diamant, zij het dan ook grotendeels van mindere kwaliteit.

Verder voert men aan, dat de Zuidafrikaanse diamantfabrikanten zich aan ruw kunnen bevoorraden, alvorens de goederen met een uitvoerrecht belast zijn, terwijl Amerika een invoerrecht op geslepen heft van 10 pCt en niets op ruw, waardoor deze beide centra zeker 10 pCt vóór liggen bij de aankoop van ruw. En inderdaad, de Belgische fabrikant kan 'de mooie grove goederen niet kopen te Londen wegens de hoge prijs, terwijl op onze eigen markt de Amerikaanse fabrikant hogere prijzen komt bieden dan de Belgische betalen kan. Ook Israël zou hier dozen diamant opkopen tegen prijzen, die voor een Belgisch fabrikant niet winstgevend zijn.

De A.D.B. was zelfs zo ver gegaan te verlangen, dat

¹⁾ Zie ons memorandum: „De sanering van het diamantbedrijf”, langs het Vlaams Economisch Verbond aan de Belgische Regering gericht in Juli 1954.
²⁾ Zie ons werk: „De diamanteconomie. Waarde, Prijs en Conjunctuur”. Uitg. C.B.D., Brialmontlei 30, Antwerpen 1955. Vooral blz. 51 en 94, met een tabel van loonsvergelijking.

de Congolese diamant eerst te Antwerpen zou gesorteerd worden, waarbij alle slijpbaar goed direct zou verkocht worden op de eigen markt. De Regering heeft dit plan niet wensen te steunen. Zij heeft echter Londen er om verzocht de sedert lang bestaande prioriteit van aankoop van de zgn. 'Antwerpse kwaliteit' door Belgische kopers, aan te vullen door de exclusiviteit. Londen schijnt ook dit niet te hebben willen toegeven. Alleen zal Antwerpen de volgende jaren enkele millioenen ponden meer aan ruw aangeboden krijgen, terwijl het aantal direct voorrade fabrikanten met een tiental zal verhoogd worden. Door de toegezegde driemaandelijke bijeenkomsten van het Nationaal Coördinatiecomité der Belgische diamantnijverheid met de vertegenwoordigers van het Syndicaat, hoopt men met nuttig gevolg regelmatig op zekere tekortkomingen in de bevoorrading te kunnen wijzen.

Langs de ruwbevoorrading krijgt de diamantnijverheid hier dus geen belangrijke steun, al kan Londen toch een poging doen door de prijzen van de zgn. Antwerpse kwaliteit iets gunstiger te bepalen dan sedert het einde van de Korea-boom het geval was.

Vakonderricht.

Door een betere organisatie van het vakonderricht kan men ook tegen de stroom op roeien. Het wordt in sommige kringen betreurd, dat de Overheid geen steun verleende aan het initiatief over twee jaar genomen door de Christelijke Diamantbewerkercentrale, en waarbij een vakschool tot stand kwam. Er is sprake van een dergelijk initiatief, doch thans langs het Nationaal Paritair Comité.

Sociaal Fonds.

Men moet met droefheid vaststellen, dat de internationale arbeiderssolidariteit, eens zo hoog in aanzien in de diamantwereld, zeer verflauwd is, zodat door onderling overleg geen gelijkschakeling van lonen, arbeidsduur, sociale lasten, regeling der leerlingopleiding en andere arbeidsvoorwaarden, zoals in vroeger jaren gebeurde³⁾, te verwachten is. In de geïnteresseerde middens hoopt men op regeringssteun om een einde te stellen aan de daling van het aantal tewerkgestelden en aan de afbrokkeling der lonen, als gevolg van de concurrentie van de andere centra, die men hier op een of andere wijze bevoordeligd acht. Aldus kan men wellicht in een positie komen, waarin die andere centra eerder geneigd zullen zijn tot gemeenschappelijk overleg, dat het enige middel blijft opdat de diamantnijverheid weer zoals vroeger een hogere levensstandaard kunne verzekeren aan de arbeiders, en dit is nodig in deze zo conjunctuurgevoelige bedrijfstak.

In die zin wordt een plan in overweging genomen, tot vorming van een sociaal fonds, waaruit de sociale lasten geheel of gedeeltelijk aan de patroons zouden teruggeven worden. Het fonds zou gespijsd worden door een heffing van een zeker invoerrecht op ruw diamant, althans op dat afkomstig van de centrale verkooporgani-

satie. Een uitzonderlijke steun zou dit plan voor het bedrijf slechts worden, wanneer de Regering eveneens een bijdrage zou leveren tot het fonds, zoals ook overwogen wordt voor enkele afdelingen van de textielnijverheid. Er stellen zich hierbij echter heel wat problemen van internationale handelspolitiek.

Zoals het plan zich thans voordoet, komt het mij voor, dat het een steun zal betekenen voor de fabrikant, die veel officieel laat werken en niet „zwart” of door eigenwerkmakers. Verder zou het de heruitvoer van ruw diamant bemoeilijken, maar misschien ook in zekere mate de officiële invoer. Men kan een oppositie vanwege de importhandel — die zeer invloedrijk is en alle heil van volledige vrijheid verwacht — voorspellen.

Deze beschouwingen laten wel geen twijfel bestaan over onze aanvankelijke bewering, dat de Belgische diamantnijverheid in de verdediging gedrongen is.

Huidige stand der conjunctuur.

Conjunctureel is de toestand van het diamantbedrijf niet ongunstig, al profiteert het niet in dezelfde mate van de hoogconjunctuur als andere bedrijfstakken, in hoofdzaak wegens het overschot aan diamantbewerkeren in de wereld en wegens de grote vraag naar industriediamant („stockpiling” door de Amerikaanse Regering), die de diamantproducenten in een nooit geëvenaarde gunstige positie plaatst⁴⁾.

Na de Korea-boom in 1950-1951, die de ruwprijzen op de vrije markt scherp de hoogte deed ingaan, verhoogde het Syndicaat zijn prijzen met een zekere vertraging, doch het ging daarmee voort, nadat de „boom” ten einde was, en zelfs omgeslagen was tot een recessie, die duurde van 1951 tot 1954, zonder ooit ernstige vormen aan te nemen.

Men vindt hieronder de prijzen van geslepen diamant van uitgezochte allereerste kwaliteit te Antwerpen (uitgedrukt in ponden van vóór de devaluatie):

	Jan.-Febr. 1951	Sept. 1951	Juni 1954	Jan. 1955
100 per ct 8/8	55	50	36	36
50 per ct 8/8	50	45	36	36
20-30 per ct	50	50	36	39
10 per ct	45	42	36	38
2 greins	87	82	82	88
4 greins	160	160	140	153

De lichte verbetering der prijzen hield aan in 1955.

Het aantal diamantbewerkeren aan de arbeid (op het einde van elk trimester) evolueerde als volgt:

Jaar	1e trim.	2e trim.	3e trim.	4e trim.
1951	11.915	11.462	11.062	10.138
1952	9.613	8.000	8.798	9.315
1953	9.821	9.195	9.749	9.421
1954	9.129	8.777	9.373	9.674

De jongste cijfers zijn ons niet bekend, doch ze zullen wel lichtjes hoger liggen.

Onderaan de bladzijde volgen de Belgische in- en uitvoercijfers van ruw en geslepen diamant:

³⁾ Cf A. Michielsens: „De syndicale beweging in het diamantbedrijf”, Uitg. Ontwikkeling, Antwerpen 1954.

⁴⁾ Voor een volledig conjunctuuronderzoek van het diamantbedrijf verwijzen wij naar ons pas verschenen boek over „Waarde, Prijs en Conjunctuur”, waar ook de statistische reeksen grafisch voorgesteld werden.

Jaar	Invoer				Uitvoer			
	Ruw		Geslepen		Ruw		Geslepen	
	in ct	in £ (van fr. 140)	in ct	in £ (van fr. 140)	in ct	in £ (van fr. 140)	in ct	in £ (van fr. 140)
1951	2.726.284	21.481.543	26.460	1.297.387	13.652	252.979	519.362	20.078.415
1952	2.409.386	19.303.690	10.476	523.697	9.108	217.772	459.856	17.771.903
1953	2.268.559	18.241.270	23.449	993.219	36.095	901.644	540.691	19.584.539
1954	2.561.012	18.855.447	62.854	3.060.476	81.039	2.893.560	666.106	22.898.664
1955	2.006.896	12.549.428	41.332	2.008.893	59.125	2.134.272	388.363	13.317.128

(te sem.)

We onderlijnen enerzijds de merkelijke toename van de invoer van geslepen, wat wijst op de aanhoudende aantrekkingskracht van Antwerpen als markt van geslepen diamant, en anderzijds op de gestegen ruwuitvoer, al heeft Antwerpen op verre na niet meer de betekenis als markt voor ruwe en industriediamant als vóór de oorlog. In bovenvermelde statistieken zijn de cijfers van in- en uitvoer van boart, industriediamant en aanverwante artikelen niet mede opgenomen. Bij de interpretatie van deze cijfers moet men er rekening mede

houden, dat de „zwarte” uitvoer naar Amerika vermindert is, wegens de daling van de dollarkoers op de vrije markt t.o.v. de frank, en het verscherpte toezicht, wat dus gedeeltelijk de toename van de officiële uitvoer van geslepen verklaart. De toegenomen invoer van geslepen laat zich ook in het uitvoercijfer voelen, evenals in de statistiek van de invoer van geslepen in de Verenigde Staten. De verhoging van België's aandeel in de invoer van geslepen in de Verenigde Staten is dus in zekere mate fictief.

Invoer in de Verenigde Staten van geslepen diamant

Jaar	Totaal		België		Israël		Nederland		Zuid-Afrika	
	in ct	in \$	in ct	in \$	in ct	in \$	in ct	in \$	in ct	in \$
1952 ...	438.546	51.671.643	186.669	22.956.292	128.198	10.016.596	33.626	4.237.216	54.011	10.737.727
1953 ...	444.247	50.549.942	177.503	21.093.290	122.218	10.276.874	29.365	3.491.370	46.441	8.455.833
1954 ...	594.772	62.758.349	333.996	34.940.435	137.073	11.620.417	25.866	2.973.356	46.347	8.057.384
1955 ... (1e sem.)	339.367	35.000.377	199.938	20.918.484	79.809	6.817.127	9.979	1.159.810	19.279	3.638.446

De daling van de gemiddelde prijs per caraat is het vermelden waard. Zij kan o.i. niet conjunctureel verklaard worden; eerder door een verschuiving van de vraag naar

mindere qualiteiten. In zekere mate wijst dit verschijnsel, niettemin op een hoogconjunctuur van het volume in tegenstelling tot de prijzen.

Hove.

A. MICHIJLSEN.

Surinaamse kanttekeningen

(Derde kwartaal 1955)

De berichten in Nederland over een crisis in Suriname hebben hier en daar alarmerender geklonken dan de feiten zijn. In dit gebied met nauwelijks 200.000 inwoners kunnen betrekkelijk kleine storingen vaak een abnormaal heftig aanzien krijgen. Daarom zullen de Kanttekeningen ditmaal in het bijzonder op de consumptieve sector ingaan.

De Regeringsverklaring en de daarop volgende radio-redes van de onderscheiden Ministers bevestigden het feit, dat de financiële positie van den Lande niet rooskleurig is en dat het onmogelijk blijkt, uit de lopende middelen het Surinaamse aandeel in het Tienjarenplan te financieren. Reeds werd aangekondigd, dat de middelen verhoogd dienen te worden en als eerste maatregel werden de luchtposttarieven met 33 tot 50 pCt opgevoerd.

Uit de handelsbalans over het eerste halfjaar blijkt, dat de bijzonder gunstige cijfers van 1954 inderdaad niet bestendig werden, en dat in- en uitvoer op het peil van 1953 terugvielen, een verschijnsel, dat absoluut geen ontrusting baart, temeer daar de mijnbouwmaatschappijen voor de eerste jaren een continue afzet verwachten.

Eerste halfjaar	Invoer	Uitvoer
	(in mln Sf)	
1953	27,3	22,7
1954	26,2	27,8
1955	26,2	22,2

Op de lange duur is het verschijnsel, dat het invoeraandeel van productiemiddelen daalt, evenwel minder gunstig. Wanneer niet naast het Tienjarenplan meer productieve ontsluitingen worden geëntameerd, zoals het Plan-Wageningen en het Brokopondo-plan, zal de economische basis van Suriname labiel en gevaarlijk blijven. Het onafhankelijke dagblad „Suriname” uitte in dezen een scherpe kritiek op het regeringsbeleid en acht zelfs het Tienjaren-

plan waardeloos wanneer niet eerst aan een verbreding van de productieve basis wordt gedacht.

Sedert enkele maanden heerst onder de academisch gevormde ambtenaren nogal beroering. De onzekerheid van hun rechtspositie leidde in de medische sector reeds tot processen van ambtenaren tegen de Overheid en ontslagen. In de economische sector is het evenwel rustig sedert in de midden van dit jaar de laatste academisch gevormde economen bij het Departement van Economische Zaken en het Planbureau hun ontslag namen en naar Nederland vertrokken. Thans is de Overheid doende overzee nieuwe krachten aan te trekken.

Een belangrijk object voor de toekomst kan zijn de met de N.V. Van Gelder Zonen gesloten overeenkomst inzake de opzet van een naaldhoutaanplant. Het natuurlijke Surinaamse bos kent geen gesloten percelen, waardoor exploitatie onevenredig duur is. Mocht men er dus in slagen op savannegronden gesloten naaldbossen te kweken, dan zal dat Suriname's deviezenpositie zeker ten goede komen.

In het saldo van het Deviezenfonds (Sf 16,2 mln) en de circulatie van De Surinaamsche Bank (Sf 22,5 mln) kwamen weinig veranderingen voor, hetgeen mede wijst op een tamelijk stabiele monetaire situatie.

De consumptieve uitgaven in Suriname.

Hoewel van officiële zijde reeds geruime tijd gegevens worden verzameld over de kosten van levensonderhoud in Suriname werden ondanks herhaalde verzoeken tot op heden geen resultaten hiervan gepubliceerd ¹⁾. Zeer onverwacht komt dan ook het regeringsprogramma van de nieuwe Regering met de constatering van een dusdanige stijging in deze kosten gedurende de laatste jaren, dat het noodzakelijk is maatregelen te nemen om te kunnen

¹⁾ Uitgezonderd enkele grafieken op de Suriname-tentoonstelling in 1953, welke gegevens in grote lijnen overeenkwamen met ²⁾.

komen tot verlaging van de eerste kosten van levensonderhoud. Deze mededeling is volkomen strijdig met door schrijver gemaakte berekeningen en noopt daarom tot een nadere beschouwing²⁾.

Bronnen hiervoor zijn de zeer verbeterde uitgaven der in- en uitvoerstatistieken over 1953 en 1954 en de uitgaven van de Stichting Planbureau Suriname, voornamelijk „De grondslagen van een Tienjarenplan voor Suriname” (1952) en „Tienjarenplan voor Suriname” (October 1954). In laatstgenoemde uitgave vinden wij voor 1950 een bedrag van Sf 73.300.000 voor consumptie particulieren, waarnaast een handelswinst op ingevoerde consumptiegoederen van Sf 8.500.000 bij de samenstelling van de netto productiewaarde. Dit laatste zou ongeveer 23 pCt betekenen van de werkelijke invoer in dat jaar plus invoerrechten (Sf 29,8 mln + Sf 6,2 mln), welk percentage vermoedelijk aanmerkelijk lager is dan de werkelijkheid, en op zichzelf reeds om een verdere bestudering vraagt.

Voor de eerste kosten van levensonderhoud werd in dat jaar per sociale eenheid van 3 personen Sf 75,51 per maand uitgegeven, dus Sf 918,12 per jaar, zijnde voor 200.000 inwoners totaal Sf 61.208.000. In dat jaar zou dus voor duurzame consumptie-artikelen, luxe, en recreatie een bedrag van Sf 12.092.000 beschikbaar zijn geweest. Ongetwijfeld behoort hiertoe ook de traditionele eigen woningbouw, welke weinig solide houten woningen doet verrijzen, die met duurzame consumptie-artikelen en niet met kapitaalgoederen zijn gelijk te stellen.

hierbij de drie voornaamste artikelgroepen behandelen, waarbij 1949 (totaal invoer Sf 27,2 mln consumptiegoederen) als basis dient.

Genotmiddelen.

In het algemeen zijn de detailprijzen weinig veranderd, zodat wij het best de ingevoerde kwantiteiten in 1949 en 1954 kunnen vergelijken, met een totalisering van de detailprijs. Aangezien de binnenlandse productie van sigaretten en alcoholvrije dranken relatief belangrijk is, worden de totalen hiervan apart opgenomen.

Duurzame consumptiegoederen.

Deze groep is te gevarieerd om een andere dan geld-eenheid aan te houden. Enkele van de meest geprononceerde „luxe” artikelen zullen wij over 1949 en 1954 totaliseren om zowel het absoluut uitgegeven bedrag als de stijgende tendentie aan te tonen. Hierbij worden de posten personenauto's en rijwielen voor 50 pCt opgenomen, een redelijke benadering van de splitsing in productief vervoer en luxe. De totale invoerbedragen dienen te worden vermeerderd met de gemiddelde invoerrechten etc. (23 pCt) en een geschatté handelsmarge, voor deze artikelgroep zeker hoger dan 35 pCt, doch voor een conservatieve berekening niet hoger te nemen. (Zie de tabel onderaan de blz.).

Luxe kleding.

Daar er een sterke neiging tot overdadigheid in kleding te constateren valt, is ook de textielsector onder de loupe genomen. In 1954 is de invoer van geconfectioneerde

Artikel	Detailprijs	Invoer 1949	Detailprijs	Invoer 1954	Detailprijs
Bier	Sf 1,20 p. l.	963.000 l.	Sf 1.155.600	2.525.000 l.	Sf 3.030.000
Gedistilleerd	Sf 6,— p. l.	111.000 l.	Sf 666.000	153.000 l.	Sf 918.000
Cacao	Sf 2,50 kg	67.000 kg	Sf 167.500	153.000 kg	Sf 382.500
Chocolade	Sf 4,— kg	51.000 kg	Sf 204.000	63.000 kg	Sf 252.000
Thee	Sf 6,— kg	75.000 kg	Sf 450.000	93.000 kg	Sf 558.000
Biscuit, suiker	Sf 2,— kg	70.000 kg	Sf 140.000	135.000 kg	Sf 270.000
Suikerwerk	Sf 2,— kg	100.000 kg	Sf 200.000	180.000 kg	Sf 360.000
Sigaretten	Sf 0,65 p. 20	577.900 pk	Sf 375.600	759.800 pk	Sf 493.900
Totaal importgoederen			Sf 3.358.780		Sf 6.264.400
Sigaretten	Sf 0,20 p. 12	4.000.000 pk	Sf 800.000	5.250.000 pk	Sf 1.050.000
Limonade	Sf 1,20 doz. fl.	1.900.000 dz.	Sf 2.280.000	2.600.000 dz.	Sf 3.120.000
Totaal			Sf 6.438.700		Sf 10.434.400

Een stijging van de kosten van levensonderhoud van 1950 tot 1954 met 9 pCt zou deze recreatiemarge verkleind hebben waren ook niet het nationale inkomen (stijgende bauxietproductie) en de reële lonen in ongeveer dezelfde mate gestegen. Hoewel hierover nog geen exacte cijfers bekend zijn kan worden geconstateerd, dat deze marge ongeveer gelijk gebleven is, zeker echter niet groter geworden.

Gedurende deze jaren is evenwel de invoer van consumptiegoederen gestegen van Sf 29,8 mln tot Sf 38,4 mln en daar bij gebrek aan binnenlandse productie invoer en verbruik elkaar ongeveer dekken, is het van belang aan de hand van de invoercijfers te onderzoeken of deze stijging inderdaad betrekking heeft op de eerste kosten van levensonderhoud, zoals in het regeringsprogramma gesteld wordt, of dat het hier een onverantwoordelijke zucht naar luxe betreft. Achtereenvolgens zullen wij

heren- en dameskleding vrijwel in evenwicht met de uitvoer, zodat wij ons hier uitsluitend tot de weefsels zullen bepalen, mede in verband met het feit, dat vooral bij dameskleding de confectie nog vrijwel geen rol speelt.

Uit de tabel op blz. 1007 kunnen wij zien, dat de stijging in import naar gewicht geheel door die van de post „zijde en kunstzijde” wordt veroorzaakt en dat de prijs per kg dalende is. Ook dit wijst dus op een stijgend verbruik in de luxe sector.

Artikel	Invoer 1949	Invoer 1954
	(in Sf 1.000)	
Fijn aardewerk	59	81
Porselein	20	37
Koelkasten	173	336
Wasmachines	12	80
Motorfietsen	20	85
Muziekinstrumenten (incl. gramofoons)	42	159
Speelgoed	82	112
Radio's	94	189
Diverse kramerijen	651	960
Auto's 50 pCt	352	438
Rijwielen 50 pCt	157	338
Totaal	Sf 1.662.000	Sf 2.815.000
Rechten 23 pCt	382.260	647.450
Totaal groothandel	2.044.260	3.462.450
Marge 35 pCt	715.491	1.211.858
Totaal detailprijs	Sf 2.759.751	Sf 4.674.308

²⁾ Zie „E.-S.B.”, 1953, blz. 1041 en 1954, blz. 860. De indexcijfers der consumptieve uitgaven, in de maand Augustus opgenomen, betreffende de eerste kosten van levensonderhoud zijn:

Artikelgroep	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Levensmiddelen	100	106	113	122	121	122
Huur en water	100	103	107	113	116	119
Licht en kook	100	100	101	101	101	101
Kleding en schoeisel	100	101	83	74	70	71
Totaal	100	104	105	110	109	111

Artikel	1949		1954	
	1.000 kg	Sf 1.000	1.000 kg	Sf 1.000
Weefsels van wol	13	158	4	38
Idem zijde en kunstzijde..	131	791	331	1.546
Idem katoen (zonder verbandgaas)	438	2.075	458	1.902
Totaal	582	3.024	793	3.486

Voor ons doel is hier van belang de meer ingevoerde 200.000 kg zijde en kunstzijde, waarvoor het publiek inclusief het maakloon rond Sf 2.500.000 neertelt.

Conclusie.

In bovengenoemde cijfers zijn vele artikelen niet genoemd, al is ook daar een stijging te constateren. Anderzijds is het bekend, dat de handelsvoorraden zijn gestegen. Aannemende, dat deze beide krachten elkaar ongeveer in evenwicht houden, komen wij tot de slotsom, dat in 1954 aan materiële recreatie méér is uitgegeven dan in 1949:

Genotmiddelen	Sf 4 mln
Duurzame gebruiksartikelen	Sf 2 mln
Luxe kleding	Sf 2½ mln
Totaal	Sf 8½ mln

welke stijging een abnormale druk op de recreatiemarge heeft veroorzaakt. In het bijzonder bij de duurzame gebruiksartikelen heeft zich een afbetalingscrediet ontwikkeld, waarvan de omvang cijfermatig niet is vast te stellen. Wel is te constateren, dat zich tussen de handelsbedrijven onderling en tussen handel en publiek een cre-

diet heeft ontwikkeld in een mate, die verre van gezond is.

Werd in 1949 aan materiële recreatie uitgegeven aan genotmiddelen Sf 6,4 mln en aan duurzame consumptiegoederen Sf 2,8 mln, totaal Sf 9,2 mln, in de daaropvolgende jaren steeg dit met Sf 1,6 mln per jaar, wat voor 1950 Sf 10,8 mln geeft, ongeveer overeenkomende met het daarvoor beschikbare deel van het inkomen (zie boven). Voor 1954 vinden wij echter een bedrag van Sf 17,6 mln, hetgeen het beschikbare aanmerkelijk te boven gaat. Wij kunnen dus constateren, dat het crediet consumptief is geweest in dusdanige vorm, dat het reeds is opgeconsumeerd.

Het feit, dat hieraan tot heden te weinig aandacht werd besteed en dat dientengevolge de mogelijkheid groot is, dat niet de juiste maatregelen zullen worden genomen, was voor schrijver aanleiding dit probleem op deze gebruikelijke wijze van berekening te benaderen. Vooral daar in het regeringsprogramma als een der belangrijkste remedies wordt aanbevolen het stimuleren van een lokale productie van consumptiegoederen, een productie die ongetwijfeld een hogere kostprijs heeft dan die der importgoederen. Ook een importbeperking zal hier geen oplossing brengen, vooral niet, daar dit gewoonlijk met een stijging van de detailprijs samengaat. Eerder waren stringente credietmaatregelen te overwegen. Voordat evenwel maatregelen genomen worden dienen evenwel de tendenties binnen de Surinaamse consumptiemarkt nauwkeurig te worden bestudeerd en de resultaten daarvan voor publicatie te worden vrijgegeven.

Paramaribo, October 1955.

G. C. A. MULDER, B.Sc., Ps.D.

AANTEKENING

Het onderzoek naar de besparingen in de Verenigde Staten

Het onderzoek naar de omvang van de verschillende soorten van besparingen was tot dusverre nog niet zo ver voortgeschreden, dat men kon spreken van geheel bekende en geëxploreerde gebieden van het economisch onderzoek. Veelal werden besparingen als een sluitpost behandeld: het verschil tussen beschikbaar inkomen en consumptie. Zo gezien zijn de besparingen in de nationale rekening het verschil tussen nationaal product tegen marktprijzen en het particuliere verbruik plus de overheidsbestedingen, incl. de uitgaven voor duurzame objecten anders dan in overheidsbedrijven. Het besparingsoverschot wordt dan in het gangbare gebruik opgevat als te zijn het verschil tussen de besparingen en de netto-investeringen in vaste activa met de voorraadsmutaties en het onderhanden werk.

In ons land is reeds vóór de tweede wereldoorlog door Tinbergen en Van der Meer een onderzoek ingesteld naar het verloop van het saldo-tegoed der spaarbanken, welk onderzoek gepubliceerd werd in „De Nederlandsche Conjunctuur” van November 1938, als een uitbreiding en voortzetting van de studie over het inlegsaldó der spaarbanken, in hetzelfde tijdschrift van Februari 1936. Voorts zijn de verschillende soorten van besparingen in Nederland statistisch onderzocht, zoals door Wijnmaalen in Overdrukken van het C.P.B. no 26, bevattende de perioden 1923-1939 en 1947-1952.

Het onderzoek van Tinbergen en Van der Meer beoogde na te gaan, welke factoren voornamelijk het verloop van het saldo-tegoed bepalen, alsmede welke betekenis, voor zover kwantitatieve bepaling mogelijk is, aan ieder dezer

factoren moet worden toegekend. De onderzoekers maakten een deductieve en een inductieve analyse van het sparen. Bij de inductieve analyse maakte men gebruik van de loonsom als inkomensindex, de kosten van levensonderhoud, het particuliere disconto als representatief voor de geldrente en de mutaties in de goudvoorraad van de centrale bank als representatief voor de omvang van de vlucht in resp. uit de gulden. Met behulp van de toenmaals moderne correlatierekening, bunch map analyse, scatter diagrammen en regressielijnen kwam men tot de opstelling van een regressievergelijking voor het spaarvolume, tot de spaarquote als „propensity to save”, zijnde de relatie tussen het inkomen en de consumptieve uitgaven.

Men kwam o.a. tot de conclusie, dat het aangroei van het saldo-tegoed der spaarbanken in hoge mate wordt bepaald door het inkomen der spaarders, door de renfstand op de geldmarkt en door de gevoelens ten aanzien van de stabiliteit der valuta. Voor de lagere inkomensgroepen blijkt de spaarquote zich te wijzigen met de grootte van het inkomen in die zin, dat in slechte tijden niet alleen minder, maar ook een kleiner deel van het inkomen wordt bespaard. Tot zover enkele aanduidingen voor het onderzoek naar de besparingen in ons land.

In de Verenigde Staten zijn sinds het begin der twintiger jaren tientallen miljoenen dollars uitgegeven voor het onderzoek naar de functionering van de economie. Van belang hierbij is de opstelling van de economische kringloop met kwantitatieve bijdragen van statistiek en

econometrie. Ondanks de zeer waardevolle bijdragen zijn deze analyses echter in het algemeen gebaseerd op betrekkelijk eenvoudige, globale gegevens, zoals nationaal product, prijsniveau, rentevoet, geldhoeveelheid en loonpeil. Zodoende bestond behoefte aan een kwantitatieve, realistische en dynamische analyse der empirische werkelijkheid door middel van een verdere verfijning en specificatie van conjunctuurtheorie, en kringloopschema's. Hieruit ontstond na de tweede oorlog een nieuwe analyse, die een synthese kan vormen tussen de theorie zonder feiten en de feiten zonder theorie, de „interindustry-“ of „input-output-“ methode¹⁾. Deze methode is ook van belang voor de praktische bedrijfshuishoudkunde, de marktanalyse en de budgeteringen.

De uitbreiding van het economisch onderzoek in de Verenigde Staten maakt het mogelijk, dat de tijd nader komt, waarin het spook van massale werkloosheid en van catastrofale verliezen niet meer voor arbeiders, ondernemers en beleggers zal verschijnen en waarin grote depressies uit de Amerikaanse economie verbannen zullen zijn. Een belangrijke bijdrage tot het onderzoek is thans geleverd met betrekking tot de besparingen, de persoonlijke, de ondernemings- en de regeringsbesparingen gedurende de eerste helft dezer eeuw. Aan dit onderzoek heeft een grote staf van economen en analisten onder leiding van R. W. Goldsmith meegewerkt en het werd financieel mogelijk gemaakt door de institutionele beleggers. Tot dusver zijn twee delen van tezamen 1.800 bladzijden verschenen²⁾. Het eerste deel bevat alleen al 550 tabellen. (Een soortgelijke studie van de investeringscyclus in het kader van de conjunctuurcyclus wordt te zijner tijd gepubliceerd).

De eerste twee verschenen boeken bevatten schattingen van de verschillende vormen van besparingen door verschillende groepen van spaarders. In een nog te verschijnen derde deel zullen volgens „The N. Y. Times” formules worden opgenomen, met behulp waarvan de toekomstige besparingen met wetenschappelijke nauwkeurigheid op grond van huidige economische data kunnen worden voorspeld.

Er wordt gebruik gemaakt van een wiskundige formule, welke uitdrukt, dat de totale persoonlijke besparingen binnen een bepaalde periode gelijk zijn aan een bepaalde fractie van het niet-geconsumeerde deel van het inkomen, het zogenaamde „super-numerary income”. De formule luidt aldus: $s = a(y - b)$, waarin s : de besparingen, a : de fractie, y : het inkomen en b : het inkomensniveau waarop de besparingen nihil zijn, dus $y - b$ is het „super-numerary income”, dat deel van het inkomen dat meer is dan dat, wat geheel geconsumeerd wordt en waarbij niet gespaard wordt.

Uit het onderzoek blijkt, dat voor elke opeenvolgende periode in de halve eeuw een gelijkblijvend reëel inkomen gepaard gaat met geringere besparingen, hetgeen betekent, dat de betrekking tussen inkomen, als onafhankelijk variabele, en besparing, als afhankelijk variabele, in de loop van de tijd verandert. Dit wordt aangetoond met een grafiek, waarbij uitgegaan wordt van een gelijkblijvend reëel inkomen ter grootte van \$ 650 per hoofd, in prijzen van 1929. Zulk een inkomen is ongeveer gelijk aan een gezinsinkomen van \$ 2.300, of aan een inkomen in tegenwoordige, in koopkracht gedaalde, dollars van \$ 3.500, welk inkomen tegenwoordig tweederde van het aantal gezinnen maximaal heeft. Het blijkt dan, dat van dit persoonlijke inkomen na belastingen

werd bespaard in 1897/1906 \$ 113, in 1907/1916 \$ 109, in 1919/1929 \$ 95, in 1929/1941 \$ 64 en in 1946/1952 \$ 23.

Uit de gegevens kunnen belangrijke conclusies worden getrokken:

1. Teneinde een gelijkblijvende spaarquote te behouden, zal het reële inkomen elk jaar noodzakelijkerwijze moeten stijgen. Anders gezegd: een stijging van de reële consumptie per hoofd is in de loop van de tijd noodzakelijk geweest, om een gelijkblijvende spaarquote te handhaven. Deze conclusie is van belang voor de onderconsumptie- en stagnatietheorieën en kan tevens de juistheid van Hick's groeimodel van de volkshuishouding bewijzen.
2. Uit het onderzoek blijkt tevens, dat er een zeer opvallende verandering in de vorm van de persoonlijke besparingen heeft plaatsgevonden. Het aandeel van de contractuele besparingen in het totaal der persoonlijke besparingen is gestegen van 7 pCt vóór 1915 tot 15 pCt in de twintiger jaren en tot meer dan 40 pCt na de tweede oorlog. Dit beperkt de vrijheid van handelen voor de spaarder, in het bijzonder indien de inkomens dalen, doch vormt een belangrijk stabiliserend element in de volkshuishouding. De gebruikers van spaargelden en institutionele beleggers kunnen op een stabiele toestroming der gelden rekenen. Er moeten zich evenwel beleggingsmogelijkheden voordoen teneinde regelmatig emplooi voor de spaargelden te hebben.
3. Verder heeft het onderzoek aan het licht gebracht, dat er een opvallende verandering in de liquiditeitsgraad der beleggingen van spaargelden heeft plaatsgevonden. Het aandeel in de liquide vorm, zoals constant geld, deposito's en staatsschuld, is praktisch gelijk gebleven. Het aandeel in semi-liquide vorm, onroerend goed, hypotheek, levensverzekering en effecten van ondernemingen, is gedaald, terwijl het illiquide deel der spaarvormen, zoals pensioenen, investeringen in bedrijfsuitrustingen, huishoudelijke artikelen etc. vooral sinds de dertiger jaren sterk gestegen is en wel van $\frac{1}{6}$ tot $\frac{1}{2}$. De oorzaak hiervan ligt in het besteden van besparingen voor de aankoop van auto's en andere duurzame consumptiegoederen, en in de pensioenvorming.
4. Vervolgens worden de spaarvormen onderscheiden naar de wijze waarop de spaarmiddelen worden aangewend voor de financiering van de economische vooruitgang. Hier worden onderscheiden:
 - a. indirecte besparingen, indien zij via een bank, beleggingsmaatschappij of levensverzekeringsmaatschappij ter beschikking van de gebruikers van besparingen komen;
 - b. directe besparingen, indien de relatie tussen gebruiker en spaarder van directe aard is;
 - c. besparingen voor eigen gebruik, indien de spaarder tevens investeert.

Het onderzoek heeft nu aangetoond, dat het aandeel van de indirecte besparingen in het totaal sterk gestegen is. Het bedrag is thans $2\frac{1}{2}$ -maal zo groot als vóór 1930. De directe besparingen zijn daarentegen scherp gedaald, vooral sinds de dertiger jaren, terwijl de besparingen voor eigen gebruik nagenoeg gelijk zijn gebleven. Deze veranderingen in de verdeling van de persoonlijke besparingen moeten van groot belang zijn geweest voor de ontwikkeling van de kapi-

¹⁾ Zie ook „Scientific American” van October 1951 en „Banque” van April 1952.

²⁾ Zie aankondiging in „The Economist” van 24 September 1955, blz. 1025: „A study of saving in the United States”, met bespreking.

taalmarkt gedurende de laatste decennia. Zij kunnen verklaren, waarmede de overnemingen in meer en meer tot zelffinanciering zijn overgegaan of in contact zijn getreden met verzekerings- en beleggingsmaatschappijen, in plaats van hun kapitaalbehoefte te bevredigen door het uitgeven van aandelen en obligaties. De gegevens duiden er op, dat dit tot de grootste veranderingen in de structuur van de economie behoort, waaraan de zware depressie der dertiger jaren niet vreemd zal zijn.

5. Ten slotte wordt nagegaan, of de grote veranderingen in het deel der persoonlijke besparingen, dat wordt bestemd voor directe aankoop van aandelen, aanleiding hebben gegeven tot het geloof, dat aandelen minder attractief voor de spaarders zijn geworden. (De moeilijkheid bij dit onderzoek deed zich voor, dat in 1926/1929 zeer veel aandelen werden gekocht). Men vergeleek daartoe het deel der persoonlijke besparingen, dat in aandelen werd belegd, met het deel, dat in obligaties en andere schuldbewijzen werd belegd. Men kwam tot de gevolgtrekking, dat het in aandelen belegde percentage betrekkelijk stabiel is gebleven, omdat het slechts daalde van 60 in 1922/1929 tot 55 in de na-oorlogse periode. Indien men de niet-uitgekeerde winsten van ondernemingen als besparingen van het individu beschouwt, komt men tot een „equity-saving” van 55 pCt van de totale persoonlijke besparing vóór 1915 tot 60 pCt in 1922/1929 en tot 50 pCt in 1946/1949. Wel voltrokken er zich belangrijke veranderingen in de besparingen in de vorm van „short-term claims” (geld en depósitos) en van „long-term claims” (obligaties, hypotheek, pensioen- en verzekeringsreserves). Terwijl tot 1915 beide ongeveer even hoog waren, stegen de vorderingen op lange termijn in de twintiger jaren tot 1½-maal die op korte termijn, terwijl na de tweede oorlog deze tendentie zich in versterkte mate voortzette.

Tot slot een paar globale cijfers. In de laatste halve eeuw steeg het Amerikaanse nationale vermogen met ruim \$ 800 mrd, waartoe de besparingen ad \$ 450 mrd met 56 pCt bijdroegen. Het verschil zal wel moeten worden verklaard uit de stijging van het prijspeil en dus uit de hogere waardering van zekere activa, zoals grond, gebouwen, etc.

Amsterdam.

Dr J. P. SNOEP.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Voorzichtigheid blijft het parool bij de geldgevers ter geldmarkt. Hoewel de kwartaalsbetaling van het Rijk aan de gemeenten, die ditmaal ca f 250 mln beliep, een aanzienlijk bedrag bij de banken deed binnenvloeien, was van een levendige vraag naar schatkistpapier op de markt weinig te bespeuren. Daar schot's bleven op de praktisch ongewijzigd. Kennelijk gaf men er de voorkeur aan, de verkregen extra-middelen rustig op rekening bij de Centrale Bank te laten staan. Het voordeel hiervan was ook, dat aldus een hoog kaspercentage der betreffende banken ontstond, hetgeen te pas kan komen als zij in het verdere verloop van de huidige kaspercentage-periode wat minder ruim in hun liquiditeitsjas zouden komen te zitten.

Overigens zou het niet eenvoudig zijn, om momenteel voor grote bedragen passende geldmarktbeleggingen te vinden. Handelspapier is en blijft een rara avis. Agent en Nederlandsche Bank hebben hun loketten nog steeds

niet voor de verkoop van schatkistpapier heropend. Belegging op de Londense geldmarkt is, gezien de hoogte der daar geldende rentetarieven en de kosten van het dekken van het valutarisico, thans nauwelijks lonend. De discontohandel verdere, o.i.v.m. de heersende zekerheid omtrent de verdere ontwikkeling van het geldmarkt-renteniveau hier te lande, niet bereid zijn hun met callgeld gefinancierde schatkistpapierportefeuilles belangrijk uit te breiden. De opnemingscapaciteit voor call blijft hierdoor beperkt en de notering muurvast op het minimum van ½ pCt genageld. De laatste tijd schijnt er af en toe wel iets om te gaan in zgn. call-fixe voor een termijn van ca een maand, waarvoor een rentevergoeding van ¾ pCt wordt genoemd.

De kapitaalmarkt.

Op de Amsterdamse aandelenmarkt heerste gedurende de verslagweek een vriendelijke stemming, tot uiting komend in een aanhoudende stijging van het koersniveau over vrijwel de gehele linie. Het vertrouwen, dat de afgelopen maanden vooral bij de wankelmoedige „broeders lelijk geschokt was”, scheen enigermate terug te keren, hetgeen tot uiting kwam in meer aankoop- en minder verkooporders van deze zijde. Dit „herstel op eigen kracht” werd nog versterkt, toen in Wallstreet tegen het einde van de week hogere koersen uit de bus kwamen, vooral onder invloed van de aandensplitsing 1 op 3 bij de Standard Oil of New Jersey. Aandensplitsing Koninklijke Olie, die even zelfs weer de 6x pari stand bereikten, verrylden ten slotte weer hun oude rol als trait d'union tussen New York en Amsterdam en als gangmaker bij de stijging in laatstgenoemd financieel centrum.

De koersdaling op de obligatiemarkt vond gedurende de verslagweek weinig verdere voortgang. Hier en daar druppelde de daling nog wat door, doch bij andere fondsen was zelfs van een lichte koersstijging sprake. Wellicht zou het koersherstel in deze sector markanter zijn geweest, ware ter beurze niet, het gerucht opgedoken van een a.s. 3½ pCt obligatie-emissie van f 50 mln door De Nederlandsche Spoorwegen. Dit bericht vormde uiteraard koren op de molen voor degenen, die menen dat de 3¼ pCt obligatie-emissie bij de jongste staatslening-uitgifte voor afzienbare tijd haar weinig roemrijk einde heeft gevonden.

Voor het achterwege blijven van een scherpe stijging op korte termijn van de rentestand hier te lande pleiten verschillende overwegingen. Een van de voornaamste hiervan is wel, dat het Ministerie van Financiën en De Nederlandsche Bank, die door hun machtige positie op de geld- en kapitaalmarkt in staat zijn om desgewenst met één pennestreek het renteniveau tot het door hen gewenste niveau omhoog te brengen, thans kennelijk niet bereid zijn daartoe over te gaan. Niet alleen het voeren van een rentepolitiek in het kader van een inflatiebestrijding, doch zelfs het voeren van een krachtige anti-inflatiepolitiek überhaupt wordt blijkbaar momenteel door de monetaire autoriteiten hier te lande niet zeer urgent geacht. De weigering van de Minister van Financiën om op korte termijn maatregelen ter vermindering van de overheidsuitgaven te nemen is in dit opzicht veelzeggend.

Een andere factor, die een scherpe rentestijging tegen gaat, is de houding der institutionele beleggers. Hun aankopen van fondsen en onderhandse leningen, als een rendement van ca 3½ pCt of een weinig hoger kan worden gemaakt, remmen nl. een rentestijging al spoedig af.

	21 Oct. 1955	28 Oct. 1955	4 Nov. 1955
Aand. indexcijfers (1953 = 100)			
Algemeen	211,4	202,7	213,1
Internat. concerns	272,2	261,7	273,9
Industrie	159,4	151,6	161,0
Scheepvaart	155,3	148,8	158,2
Banken	142,6	139,1	146,2
Indon. aand.	164,6	156,4	164,6
Aandelen			
Kon. Petroleum	588¼	577½	598
Unilever	453	443	456%
Philips	347¼	325¼	346
A.K.U.	340½	317	340%
Kon. N. Hoogovens	361	330½	366
Van Gelder Zn	308	290	318
H.A.L.	210	202%	215
Amsterd. Rubber	139½	130½	141¼
H.V.A.	160	151½	160%
Staatsfondsen			
2½ pCt N.W.S.	76½	75½	75%
3-3½ pCt 1947	99½	99%	99%
3 pCt Grootboek 1946	98½	98	97½
3 pCt Dollarlening	98	96	96½
Diverse obligaties			
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101	100%	101¼
3¼ pCt Bk.v. Ned. Gem. 1954 II/III	99	97	97
3½ pCt Philips 1948	102½	101	101½
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	97½	97	97½

J. C. BREZET.

OPEN BEWARING

Wij belasten ons met het bewaren en administreren van Uw effectenbezit, in welk geval wij o.a. zorgen voor het nazien van uitlotingen en het verzilveren van coupons en dividenden.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

88 kantoren in Nederland

V
A
C
A
T
U
R
E
S

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 31 October 1955

Kas, Kassiers en Dag-geldleningen .. f.	126.664.497,96	Kapitaal	f. 49.000.000,-
Nederlands		Reserve	20.000.000,-
Schatkistpapier ..	447.900.000,-	Bouwreserve	1.000.000,-
Ander Overheidspapier ..	60.643.805,16	Deposito's op Termijn ..	217.352.537,40
Wissels	18.624.917,79	Crediteuren	806.567.727,64
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	50.459.566,58	Geaccepteerde Wissels ..	78.538,46
Effecten, Syndicaten en Waarden	50.464.465,98	Door Derden	
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten ..	34.676.785,61	Geaccepteerd ..	106.543,90
Debiteuren	348.214.715,37	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	55.128.670,21
Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..	6.585.263,16		
Gebouwen.	5.000.000,-		
	<u>f. 1.149.234.017,61</u>		<u>f. 1.149.234.017,61</u>

Bij het Ministerie van Justitie, afdeling Gevangeniswezen, wordt ingesteld de functie van

HOOFD VAN DE GEVANGENISARBEID

Binnen het algemeen beleid voor het gevangeniswezen zal deze belast worden met de zelfstandige administratieve, technische, commerciële en administratieve leiding van de gedecentraliseerde bedrijven. Organisatorische en leidinggevende kwaliteiten, tact en enig commercieel inzicht zijn vereist. Academische vorming op bedrijfsorganisatorisch gebied of Ingenieurs-opleiding en gevarieerde bedrijfservaring kunnen tot aanbeveling strekken. Leeftijd bij voorkeur tussen 35 en 45 jaar. Eigenhandig geschreven sollicitaties met uitvoerige inlichtingen over opleiding, loopbaan en referenties, aan de Minister van Justitie, binnen 14 dagen na verschijning van dit blad, onder motto Z/Gevar 51 (in linkerbovenhoek env. en brief) aan de Directeur van de Centrale Personeelsdienst, Bezuidenhoutseweg 15, Den Haag.

THE SUDAN GOVERNMENT

invites applications for three vacancies with the Department of statistics, viz

2 CENSUS OFFICERS AND 1 STATISTICIAN

to help with the analysis of the census. Candidates preferably should have a degree in Economics or statistics. Experience on demographic statistics is essential. They must be persons who will pay meticulous attention to detail. Age 23-40 years.

Appointment is offered for two years, terminable on three months notice on either side.

Salary range E£ 1146 to 1786 plus cost of living allowance. Free passage and E£ 50 outfit allowance.

Applications in English, giving full particulars regarding training and experience to be sent before 15 November to Bureau voor Internationale Technische Hulp, Alexanderstraat 14, Den Haag.

Wanneer U Stafpersoneel zoekt

zult u ongetwijfeld uw oproep het liefst plaatsen in een blad, welks lezerskring een zo hoog mogelijk aantal serieuze gegadigden telt.

De lezerskring van „Economisch-Statistische Berichten” wordt praktisch uitsluitend gevormd door leidende functionarissen in handel, industrie en overheid.

De grootte van deze groep is vrijwel constant. Aangezien de redactie van „E.-S.B.” hierop is ingesteld, legt zulks uiteraard beperkingen op aan de oplaag en dus ook . . . aan het aantal reacties op personeelsannonces in dit blad.

Indien echter het gehalte der sollicitaties door U van doorslaggevende betekenis wordt geacht, adviseren wij U het voorbeeld te volgen van de talrijke vooraanstaande ondernemingen, die van het medium „E.-S.B.” gebruik maken voor het oproepen van sollicitanten voor leidende technische, organisatorische, administratieve, commerciële en sociale functies.

Advertentie-afdeling
Postbus 42 — Schiedam

N.V. NEDERLANDSCHE SPOORWEGEN

GEVESTIGD TE UTRECHT

UITGIFTE VAN F 50.000.000,-
3 1/2 pCt. 20-JARIGE OBLIGATIËN

Met verwijzing naar het prospectus d.d. heden berichten ondergetekenden, dat zij de inschrijving op bovengenoemde obligatiën openstellen op

WOENSDAG 16 NOVEMBER 1955,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
te hunnen kantore te

**AMSTERDAM, ROTTERDAM, 's-GRAVENHAGE
en UTRECHT,** voor zover in genoemde plaatsen gevestigd, alsmede te UTRECHT ten kantore van de Heren VLAER & KOL,

TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V. HOPE & CO.

AMSTERDAMSCH E BANK N.V.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

LIPPMANN, ROSENTHAL & CO.

R. MEES & ZONEN

PIERSON & CO.

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.

AMSTERDAM / ROTTERDAM, 8 NOVEMBER 1955

Pen en inkt maken

Uw boekhouding

ONNODIG OMSLACHTIG!

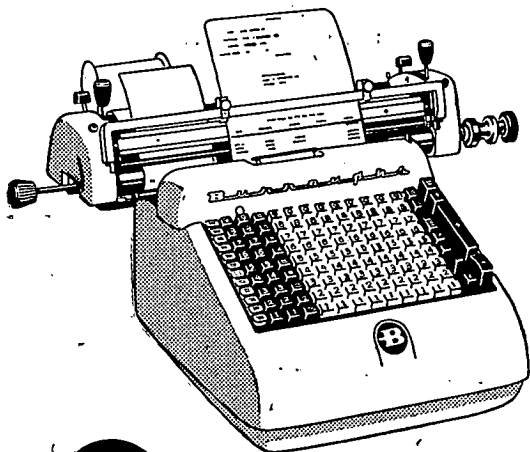

Neem de nieuwe Burroughs Director en U bezuinigt onmiddellijk op de kosten van Uw boekhouding.

Bedenk eens... de aanschaffingsprijs van deze veelzijdige boekhoudmachine is zó laag, dat U zichzelf eigenlijk te kort doet, wanneer U hem niet terstond "in dienst" neemt.

Alles gaat dan immers veel en veel sneller, accurater en overzichtelijker. De Director is een voorbeeld van volmaakt precisiewerk en zal U gegarandeerd jaren en jaren trouw ter zijde staan.

Gaarne demonstreren wij U de fraaie, veelzijdige, snelle en geldbesparende Burroughs Director.

PRAAT EENS MET DE BURROUGHS BOEKHOUD-ADVISEUR

Burroughs kan U helpen met deskundige, kosteloze adviezen, de juiste machines voor Uw administratie, perfecte onderhouds-service.

Burroughs

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP

GEBOUW ATLANTA, STADHOUDERSKADE 6, AMSTERDAM-W. TEL. 020-82082